

Kop van Cruquius

Bouwhistorische Verkenning

Metaalpark & Houtsma

MOO! lost op

In opdracht van:

AMVEST

Foto voorpagina:

Collectie Archief van de Dienst Ruimtelijke Ordening: foto's
 Datering 3 juli 1987
 beeldbank.amsterdam.nl - B00000037743

Foto voorpagina Metaalpark-locatie:

Collectie N.V. De Arbeiderspers; Fotodienst
 Datering 1 december 1957
 beeldbank.amsterdam.nl - 010163002739

Foto voorpagina Houtsma-locatie:

Collectie Stadsarchief Amsterdam: foto-afdrukken
 Datering september 1938 ca.
 beeldbank.amsterdam.nl - OSIM00004004846

COLOFON

© 28 December 2016, Amsterdam

MOOI lost op
Oudebrugsteeg 9
1012 JN AMSTERDAM

J. van den Ban
ir. T.P.A.H. Hendriks

In opdracht van:

AMVEST Woningen Nova Projectontwikkeling B.V.
De Entree 43
Postbus 12446
1100 AK AMSTERDAM

ir. Bas van de Ven
ir. Karst Hagedoorn

Vragen

J. van den Ban (jimmy@mooilostop.nl)
Ir. T.P.A.H. Hendriks (tim@mooilostop.nl)

INHOUD

Colofon	2
1. Inleiding	4
2. Metaalpark-locatie	5
2.1 Historische Ontwikkeling Metaalpark in Vogelvlucht.....	9
2.2 Kantoorgebouw met woonhuis	10
2.2.1 1908.....	10
2.2.2 Verbouwing 1947	11
2.2.3 Renovatie 1998	11
2.2.4 Huidige situatie	11
2.3 W. Langhout Gzn. (1850-1936)	14
3. Houtsma-locatie.....	19
3.1 Historische Ontwikkeling Houtsma in Vogelvlucht.....	23
3.2 Floschal	25
3.3 S. J. Meegdes (1901 - ?)	25
Bronvermelding:	33
Bijlage A: Chronologisch verloop ontwikkeling 'Metaalpark'	35
Bijlage B: Chronologisch verloop ontwikkeling 'Houtsma'	38

1. INLEIDING

De herontwikkeling van het Cruquiusgebied van bedrijventerrein tot gemengd werk-woongebied is reeds in volle gang. AMVEST heeft het bezit verworven van een aantal locaties in het Cruquiusgebied, waaronder de Kop van Cruquius die onderverdeeld is in de deellocaties 'Metaalpark', 'Houtsma', 'Candido' en 'Gratex'.

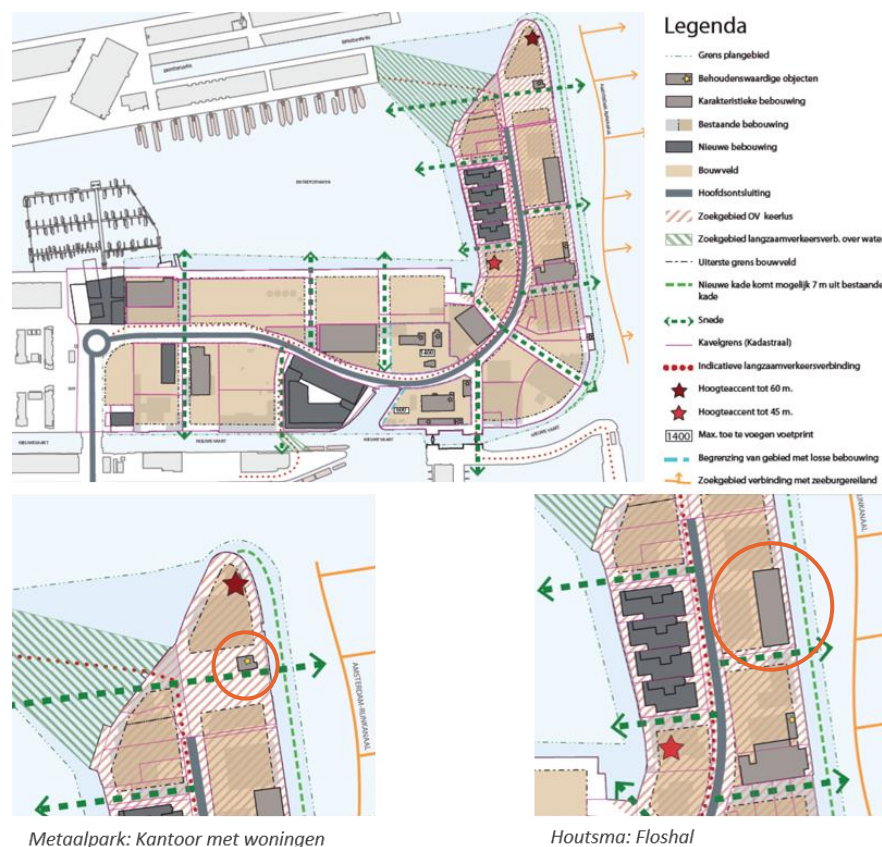
Als leidraad voor de herontwikkeling van het Cruquiusgebied gelden de spelregels zoals opgesteld in de 'Spelregels Cruquiusweg e.o. 11-11-2011' en de 'Spelregelkaart Cruquiusweg e.o. 19-01-2012'. Op de spelregelkaart zijn een aantal gebouwen aangemerkt als 'behoudenswaardig' of 'karakteristiek', waarvan er zich twee gebouwen bevinden op de deellocaties 'Metaalpark' en 'Houtsma'. Op het perceel van Metaalpark gaat het om het 'Kantoorgebouw met woonhuis voor de ingenieur en voor de werkmeester' welke is aangemerkt als 'behoudenswaardig'. Op de Houtsma-locatie betreft het 'De uitneembare loods', ook bekend als de 'Floschal', welke is aangemerkt als 'karakteristiek'.

In verband met de voorgenomen herontwikkeling van de Kop van Cruquius heeft AMVEST opdracht gegeven een bouwhistorische verkenning uit te voeren naar deze gebouwen. In een eerder stadium heeft 'MOOI! lost op' in opdracht van AMVEST bouwhistorische verkenningen uitgevoerd naar het Sigma-terrein, Insulinde-terrein (Kavel 1.5) en de Remepa-loods (Binnenbocht).

In voorliggende bouwhistorische verkenning worden zowel de ontwikkelingen van het gebied als het gebouw zichtbaar gemaakt en de gebruiksgeschiedenis beschreven. Het dient als input voor de rol die de behoudenswaardige- en karakteristieke bebouwing kan vervullen in de herontwikkeling van dit terrein door AMVEST.

De verkenning is als volgt opgebouwd; Hoofdstuk 2 beschrijft de historische ontwikkeling van de Metaalpark-locatie en gaat dieper in op het Kantoor met

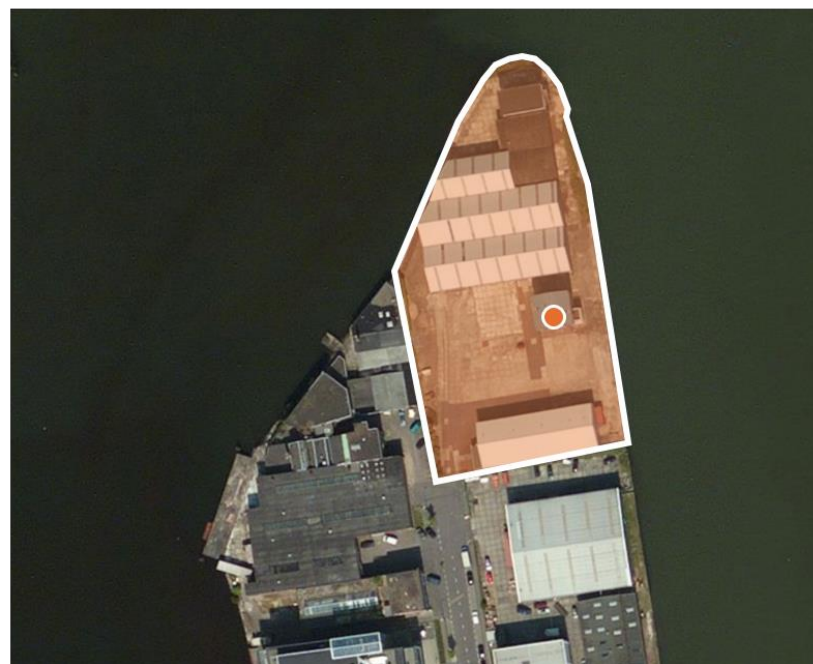
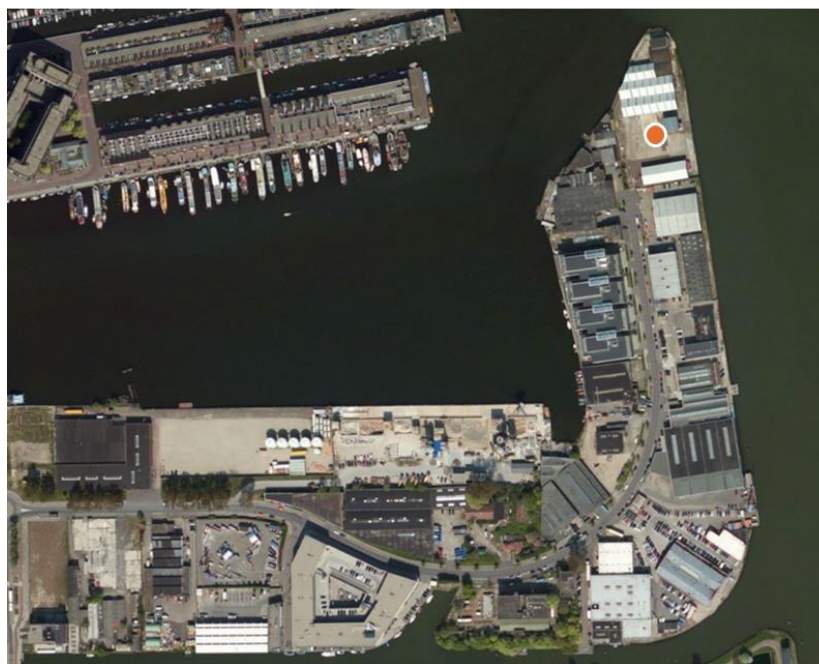
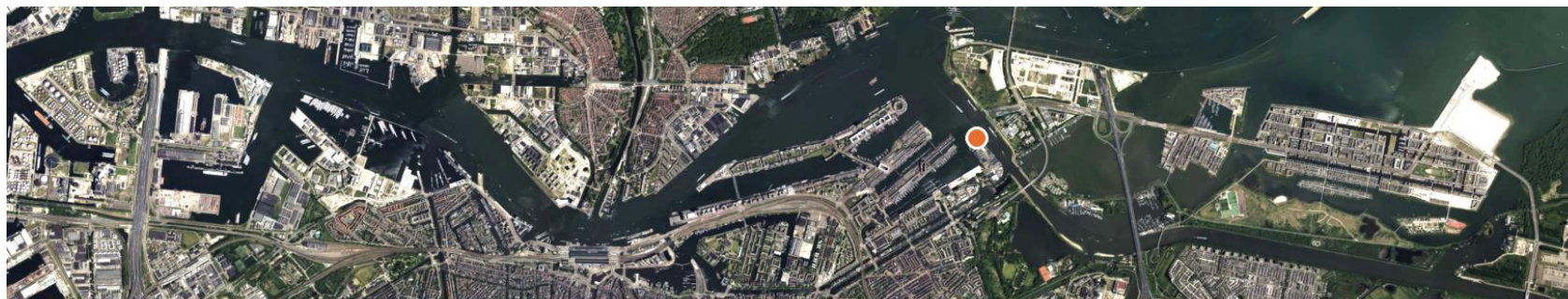
woningen en haar architect. Hoofdstuk 3 beschrijft de historische ontwikkeling van de Houtsma-locatie en gaat dieper in op de Floschal en haar architect

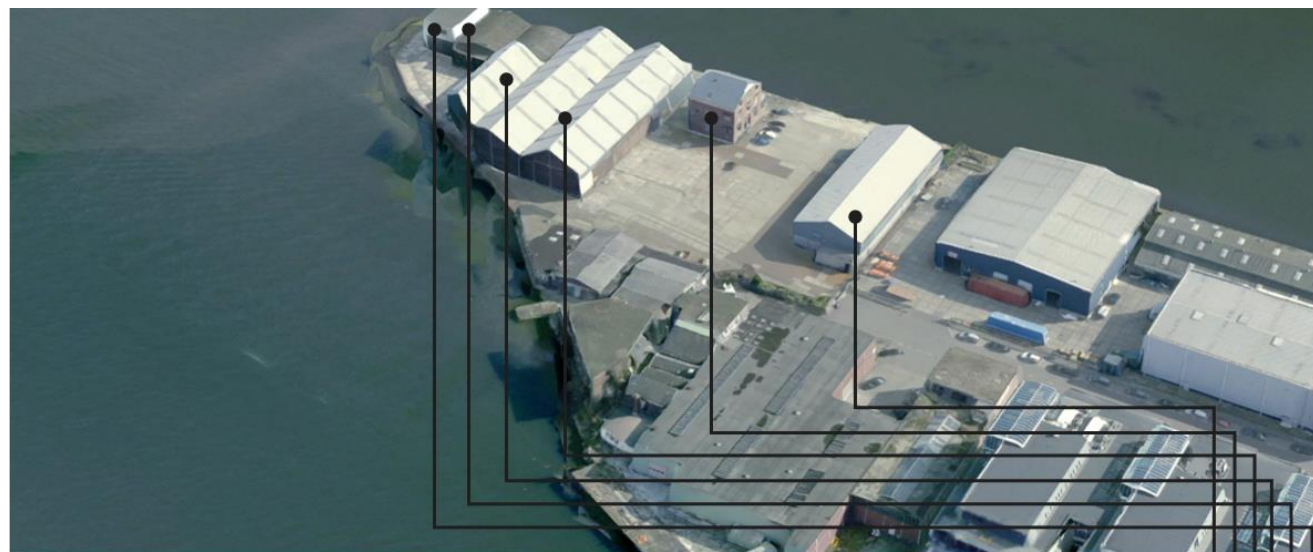
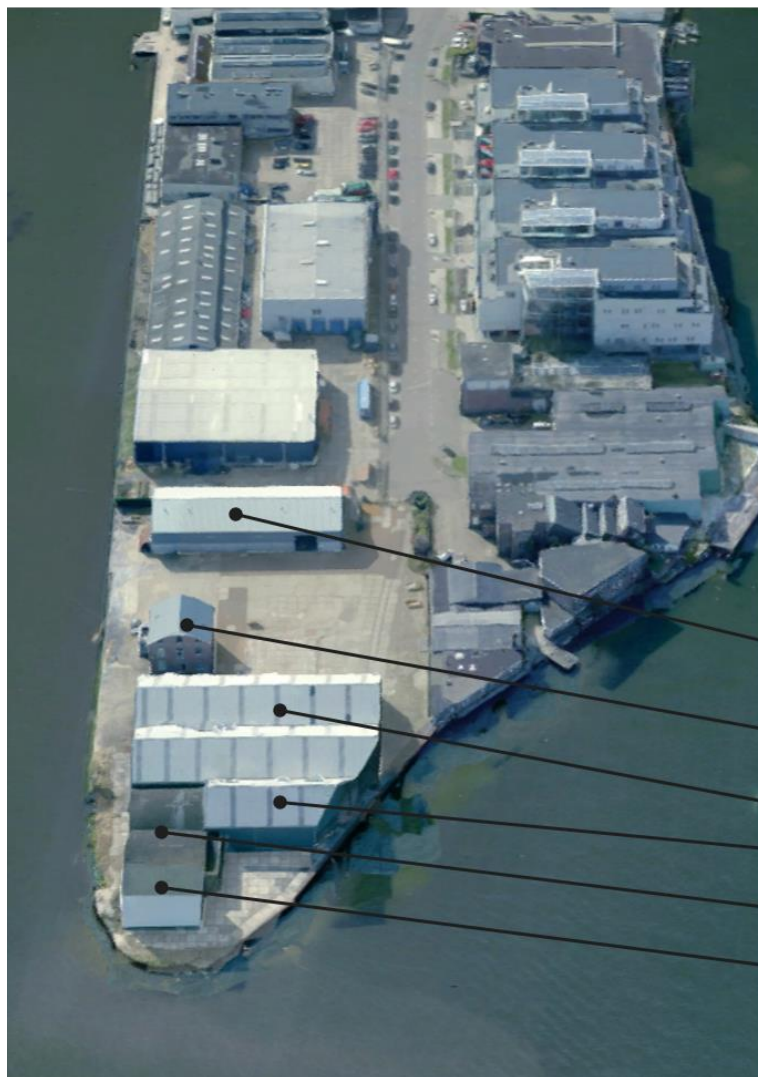

(Spelregelkaart Cruquiusweg e.o. 19-01-2012, 2012)

2. METAALPARK-LOCATIE

GEBOUW	JAAR	OPDRACHTGEVER	ARCHITECT
Bakstenen loods: renovatie	1946 1996	R.S. Stokvis & Zonen Metaal Magnus International	F. Kloos & Zonen's Werkplaatsen Wim ter Braak & Partners
Kantoorgebouw met woningen: verbouwing renovatie	1908 1947 1998	Nederlandsche Metaalhandel R.S. Stokvis & Zonen Metaal Magnus International	W. Langhout G.A. vd Wilde Architectenburo P. Graeber
Smelterij:	1939	R.S. Stokvis & Zonen	?
Uitbreiding vd Smelterij:	1968	Metaalhandel J.A. Magnus	Vogel Spaargaren & Valkenberg
Bakstenen loods met fuseedak: extra ramen in N&O-gevel	1958 1968	R.S. Stokvis & Zonen Metaalhandel J.A. Magnus	H. Goethals Vogel Spaargaren & Valkenberg
Magazijn en kantine:	1960	R.S. Stokvis & Zonen	J.P. Goethals

Datering huidige bebouwing Metaalpark-locatie. Bron: Bouwarchief Amsterdam Stadsdeel Oost. Bron afbeelding: Google Maps

1928

Na een organische groei vanaf 1908, begint de N.V. Nederlandsche Export en Import Maatschappij Nedeximpo weer met een nagenoeg schone lei. Alleen het Kantoor met woonhuis van W Langhout Gzn. uit 1908 en de uitbreiding van Fabrieksgebouw A uit 1909 van W. Langhout Gzn. ontsnappen aan de sloophamer.

Collectie Stadsarchief Amsterdam: foto-afdrukken.23 april 1928. Beeldbank.amsterdam.nl - A04139000555

2.1 Historische Ontwikkeling Metaalpark in Vogelvlucht

Nadat een aanvraag tot uitbreiding van de metaalsmelterij aan de Achterweg werd afgewezen, vestigde de N.V. Nederlandsche Metaalhandel zich in 1908 als één van de eerste bedrijven in het Cruquiusgebied ten oosten van de Th. K. van Lohuizenlaan. Het terrein waarop ze zich vestigde werd tot 1911 in de bouwvergunningen nog aangeduid als “(...) terrein tusschen den mond van het Merwedekanaal en den mond van het Oosterkanaal”. Op het terrein kwamen twee fabrieksgebouwen, een kantoor met twee woningen en een aantal bijgebouwen.

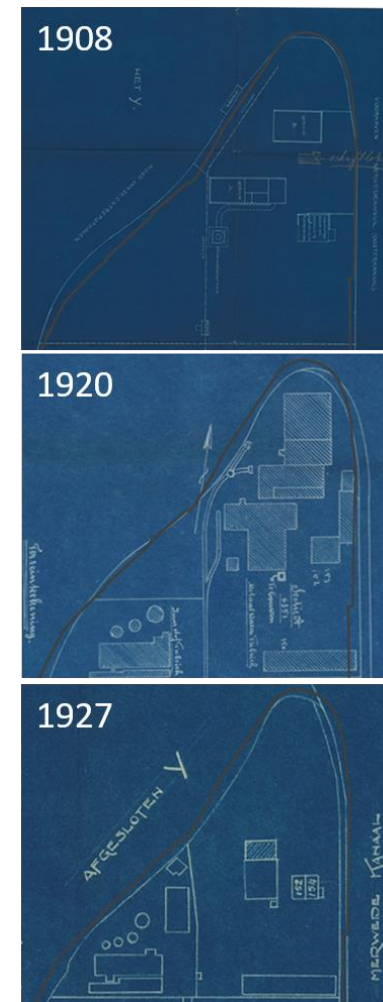
In 1909 ging de N.V. Nederlandsche Metaalhandel over in de N.V. Chemische Industrie Amsterdam-Holland. Eén van de bijproducten van de chemische fabriek was waterstof en zo ontwikkelde zich uit Amsterdam-Holland de Zuur- en Waterstoffabriek “Electro” N.V., die zich bezighield met de winning en bereiding van zuurstof en waterstof, stikstof en vloeibare lucht. De twee fabrieken stonden onder één directie, maar hoewel het Electro voor de wind ging werden het terrein met opstallen van Amsterdam-Holland in 1914 geveild (Algemeen Handelsblad, 3-3-1914), waarna de onderneming in 1917 werd geliquideerd (Algemeen Handelsblad 01-05-1917). De Zuur- en Waterstoffabriek Electro N.V. verhuisde naar de Distelweg in Amsterdam Noord en kende daar een periode van bloei. In 1968 werd Electro voor 15,2 miljoen gulden verkocht aan AGA Nederland N.V., een dochter van AGA, Zweedse producent van industriële gassen (AGA Museum-a).

Het terrein met opstallen werd vanaf 1916 tot 1920/1927 gebruikt door de N.V. Metaalwarenfabriek Neerlandia en vervolgens van 1927 tot 1928/1934 door de Nederlandsche Export en Import Maatschappij Nedeximpo. Hoewel de naamgeving veel over de aard van de bedrijven blootgeeft is er niet veel over het daadwerkelijk reilen en zeilen van deze bedrijven bekend. In de periode van Metaalwarenfabriek Neerlandia werden de opstallen uitgebreid met diverse bergplaatsen, loodsen, werkplaatsen, schaftlokalen en privaten.

Of de loodsen aan vervanging toe waren, of dat Nedeximpo meer opslag in de openlucht nodig had is niet bekend. In ieder geval is het overgrote deel van de toenmalige bebouwing in de periode tussen 1920-1927 gesloopt. Van de oorspronkelijke bebouwing uit 1908 bleef alleen het kantoor met woningen gespaard. Daarnaast bleven de uitbreiding uit 1916 van het oorspronkelijke ‘Fabrieksgebouw A’, een bergplaats aan de zuidelijke grens van het perceel uit 1916 en een transformatorhuisje uit 1920 gespaard van de sloophamer.

De daaropvolgende periode tot 1968 kende eenzelfde soort organische groei van bergplaatsen en loodsen. Deze werden neergezet in opdracht van de handelsonderneming R.S. Stokvis & Zonen. De van oorsprong Rotterdamse handelsonderneming, opgericht in 1849, handelde in van alles en nog wat; van schroeven en hangbruggen tot radio's en t.v.'s, isolatiemateriaal, fietsen, auto's en chemicaliën, maar ook koffie uit Nederlands-Indië. Het was het grootste handelsbedrijf in West-Europa. In de jaren 1950 telde Stokvis twintig handelsafdelingen en verwierf ook grote belangen in vele industriële ondernemingen (Wikipedia.nl (a)).

In de Tweede Wereldoorlog legden leden van de familie Stokvis vanwege hun Joodse afkomst al in 1940 hun functies neer en werd de hoofdzetel naar Curaçao

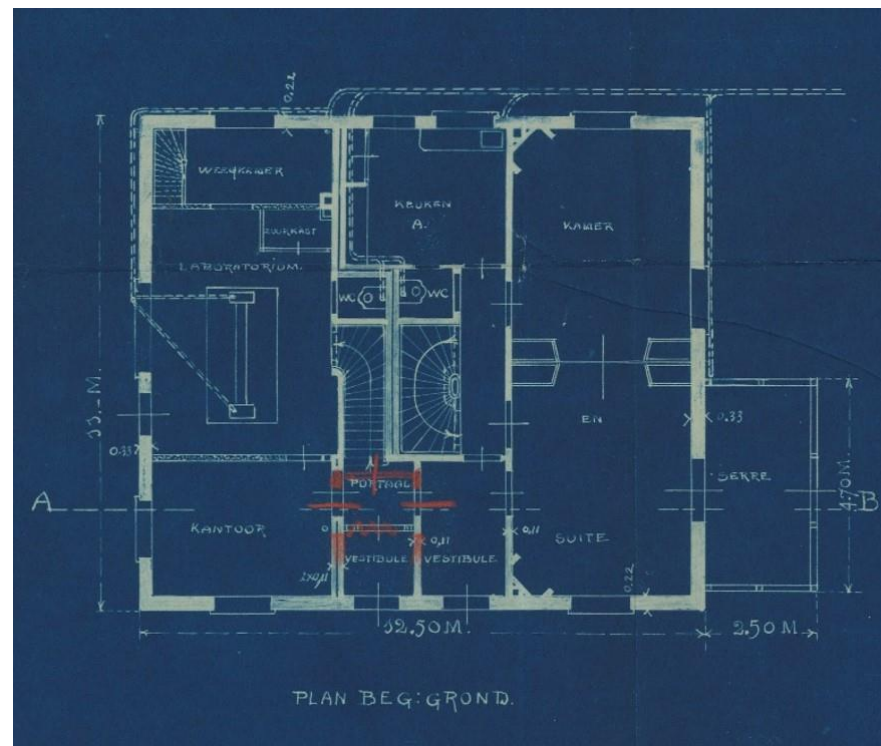
verplaatst. Tijdens WO II stond het bedrijf onder Duits beheer, maar in 1946 kwam de hoofdzetel weer terug naar Nederland. Na de oorlog bleef de omzet jaar na jaar stijgen. Echter, midden jaren '60 zorgde een teruggang in de conjunctuur voor een onevenredige verhouding tussen kosten en opbrengsten en koos Stokvis ervoor de voorraden te concentreren in Rotterdam, Roosendaal en Alphen a/d Rijn en liet het Cruquiusgebied dus achter zich (Archieven.nl).

Van 1960/1968 tot heden is Metaalhandel J.A. Magnus op dit perceel gevestigd. Op de uitbreiding van de smelterij in 1968 na werden er geen andere gebouwen op het complex gebouwd. In datzelfde jaar werden ook ramen toegevoegd aan de noord- en oostgevel van de kantine en de loods met fuseedak die zich aan de noordzijde van het terrein bevonden. Daarna gebeurde er tot 1996 niks. De loods uit 1916 aan de zuidgrens van het perceel werd in dat jaar gerenoveerd. Twee jaar later werd het kantoor met woonhuis gerenoveerd. Nog eens drie jaar later, in 2001, werd aan de noordoostzijde van het perceel de oeververdediging vervangen door stalen damwanden. In 2010 werd de loods uit 1916 alsnog gesloopt, nadat die tussen 1920-1927 nog van de sloophamer gespaard bleef. Het gebouw verkeerde inmiddels in zo'n slechte staat dat het voor gevaarlijke situaties zorgde en het benutten van de ruimte onmogelijk maakte (Aanvraag Sloopvergunning, 21-09-2009).

2.2 Kantoorgebouw met woonhuis

In de Cultuurhistorische Verkenning van Bureau Monumenten en Archeologie van de Gemeente Amsterdam uit 2012 staat omschreven dat het gebouw van architectonisch belang is als een representatief voorbeeld van een vroeg twintigste-eeuws kantoorgebouw en als beeldbepalend pand de industriële geschiedenis van de Cruquiusweg illustreert (BMA, 2012).

¹ Gzn.: Een soort van patroniem (vadersnaam) die aangeeft hoe de vader van de naamdrager heet. In dit geval: Gerrit/Gerard (Gerrits' zoon).

Plattegrond van de begane grond van het Kantoorgebouw met woonhuis vd ingenieur en vd de werkmeester. W. Langhout Gzn. 1908

2.2.1 1908

Het gebouw werd in 1908 in opdracht van N.V. Nederlandsche Metaalhandel gebouwd. Het is door W. Langhout Gzn¹ ontworpen in een soort van overgangsstijl. Dit is een stijl die in het begin van de twintigste eeuw is ontstaan en een overgang

vormt tussen de neostijlen naar een meer moderne architectuur met invloeden van bijvoorbeeld Jugendstil en Berlage, maar ook van de chaletstijl, de stijl waarin het kantoor van de N.V. Oliefabrieken Insulinde aan de Cruquiusweg 89 is gebouwd (Documentatie.org).

Op de begane grond bevond zich een laboratorium met aanpalend een kantoorruimte en een weegkamer, die via de westgevel te betreden was. Aan de zuidgevel bevonden zich twee aparte entrees van de woningen voor de ingenieur en de werkmeester. Aan de oostzijde bevonden zich een aantal woonvertrekken van één woning en een serre. De overige woonvertrekken bevonden zich op de eerste en tweede verdieping. Welke woning wie toebehoorde wordt niet duidelijk uit de tekeningen, al neemt woning 2 op alle verdiepingen meer ruimte in beslag.

2.2.2 Verbouwing 1947

Bijna veertig jaar later wordt de eerste grote verbouwing uitgevoerd. In de tussentijd is er al wel het een en ander in de plattegrond veranderd, omdat de bestaande toestand in 1947 verschilt van de plattegronden uit 1908. Zo heeft het laboratorium plaats moeten maken voor kantoorruimte, is de weegkamer verbouwd tot toiletgroep en is de keuken een waslokaal voor de arbeiders geworden. Tijdens de verbouwing in 1947 krijgen de werknemers van Stokvis een schaftlokaal en garderobe op de begane grond, ten koste van de woonvertrekken van woning 2. Daarnaast worden er een aantal tussenwandjes gesloopt. De eerste verdieping blijft nagenoeg hetzelfde, maar op de zolderverdieping krijgt woning 1 er een aantal vertrekken van woning 2 bij, waardoor woning 1 nu groter is dan woning 2. Wat er verder aan ingrepen gebeurde is uit het bouwarchief niet te achterhalen. Op de tekening staat alleen aangegeven dat alle plafonds worden voorzien van gestucadoorde plafonds.

Het kantoorgebouw met woonhuis. Datum van de foto is onbekend, maar waarschijnlijk net na de renovatie in 1998. Bron: AGA-museum.nl (b)

2.2.3 Renovatie 1998

Vijftig jaar na de eerste grote verbouwing laat Metaal Magnus International het gebouw opnieuw renoveren door architectenburo P. Graeber. Alle buitenwanden worden voorzien van geïsoleerde voorzetwanden en ook de plattegrond veranderd weer. Woning 1 is komen te vervallen en wordt nu geheel gebruikt als kantoor. De begane grond wordt op de entree naar de bovenliggende woning na nu compleet in beslag genomen als kantoor. Op de zolderverdieping bevindt zich het archief en neemt woning 2 weer de ruimte in beslag als in 1908.

2.2.4 Huidige situatie

De verbouwingen en de tand des tijds hebben hun sporen nagelaten en de architectuur geen goed gedaan. Dit is zichtbaar in de vele aangetaste gevelstenen en aangetaste aansluitdetails. Daarnaast zijn veel oorspronkelijke details en indeling (plattegronden) verloren gegaan.

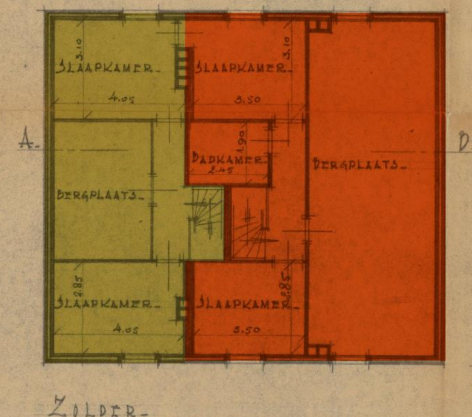
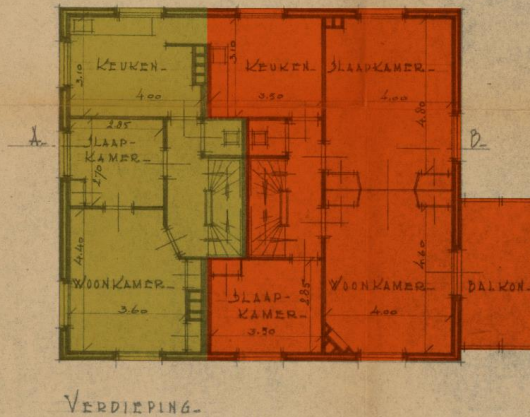
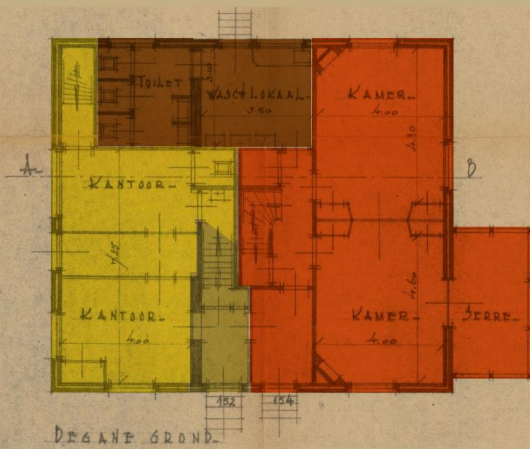

BG

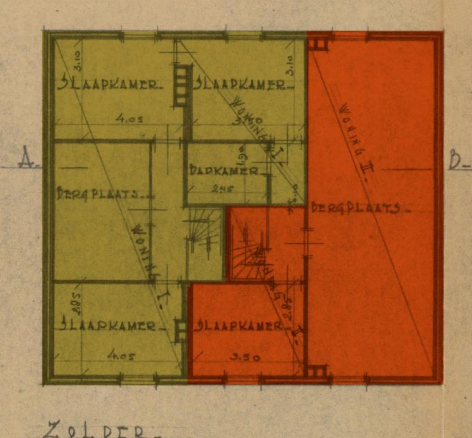
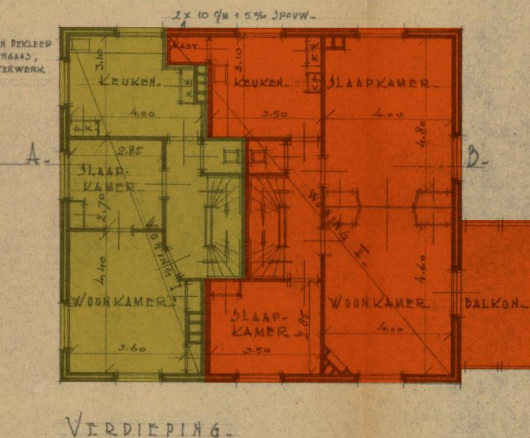
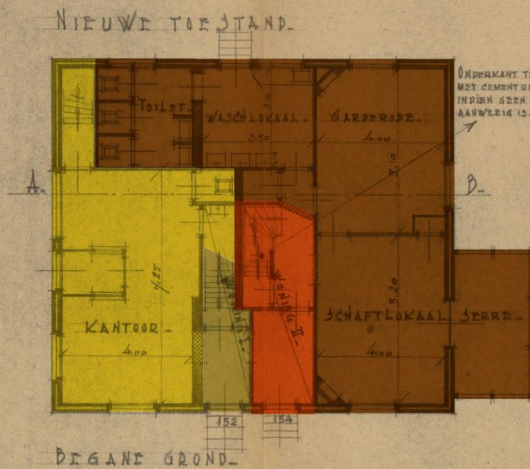
1

2

1908

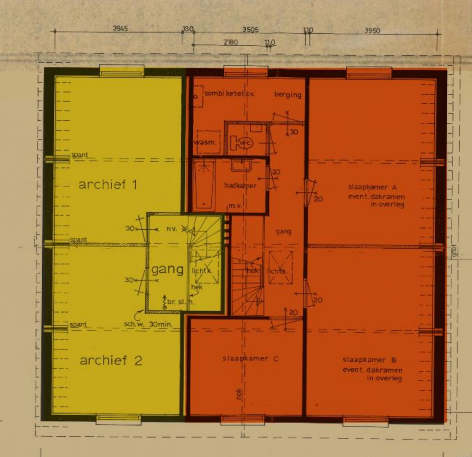
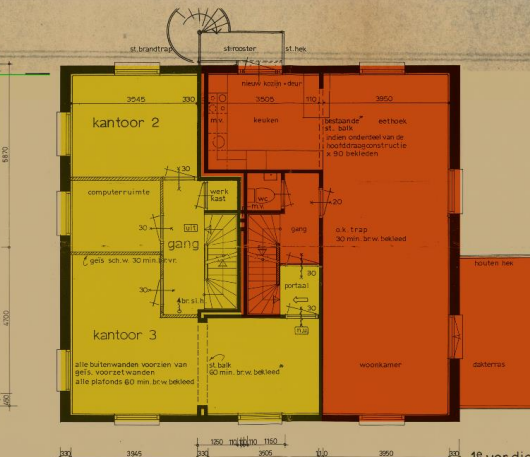
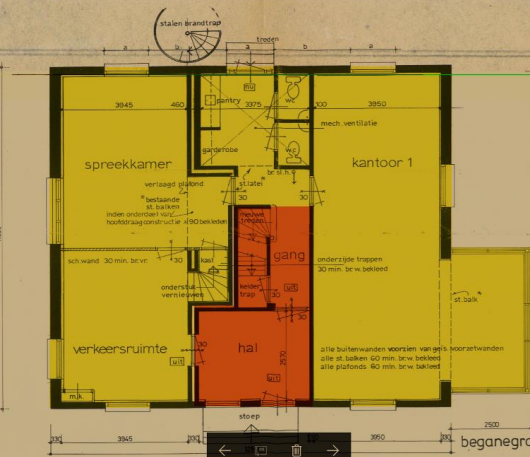

1947

DE DE GANE GROND EN EERSTE VERDIEPING EN DE KAMERS OP DE ZOLDERVERDIEPING ZULLEN WORDEN VOORZIEN VAN GESTUCADOORDE PLAFONDS.

1998

Zuidgevel

Noordgevel

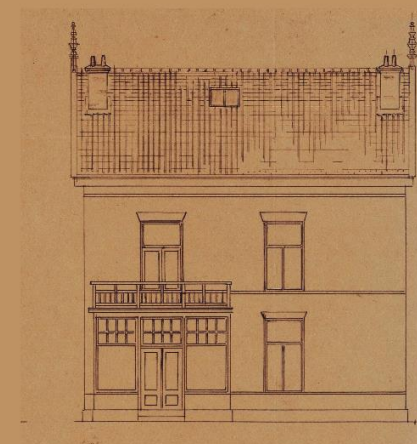
Westgevel

Oostgevel

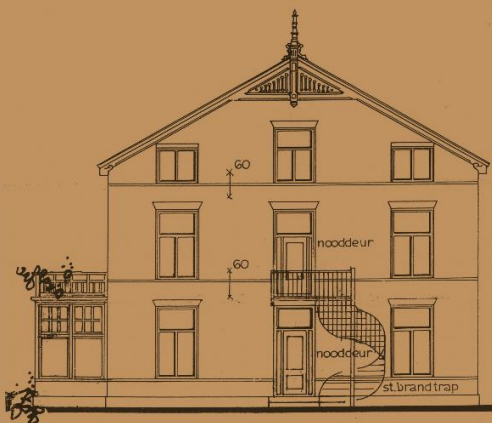
1908

1947

1998

2.3 W. Langhout Gzn. (1850-1936)

Willem Langhout Gzn, (Woubrugge 1850 – Bussem 1936), was architect van voornamelijk villa's en woonhuizen voor de particulier sector, maar bouwde ook winkels en kleine en grote fabrieken. Waarschijnlijk leerde hij het vak van zijn vader Gerrit Langhout die mr. metselaar was en handelaar in bouwmaterialen. In 1877 vestigde W. Langhout zich in Amsterdam, waarna hij zich na enkele jaren liet beëdigen als makelaar. Dit betekende niet alleen een extra bron van inkomsten, maar ook gemakkelijker toegang tot de wereld van bouwondernemers, verhuurders en exploitatiemaatschappijen. Zo raakte hij persoonlijk betrokken bij de ontwikkelingsmaatschappij die werkzaam was op het bolwerk De Wetering. In de omgeving van Weteringschans – Weesperzijde was hij veel actief en is vrijwel al het werk van Langhout bewaard gebleven.

Naast woonhuizen en fabrieken ontwierp hij ook woonblokken en stratenplannen. Als architect van de particuliere sector ontwierp hij in eerste instantie voornamelijk in de Hollandse neorenaissancestijl, maar liet zich later meer inspireren door het Rationalisme van De Bazel en Berlage. Zijn woonblokken en stratenplannen tonen meer de makelaar Langhout en waren hapklare blokken voor bouwers volgens standaardmaten en -breedtes

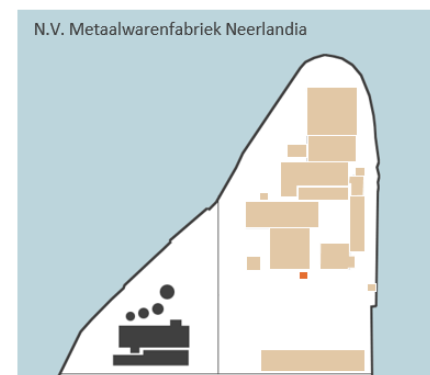
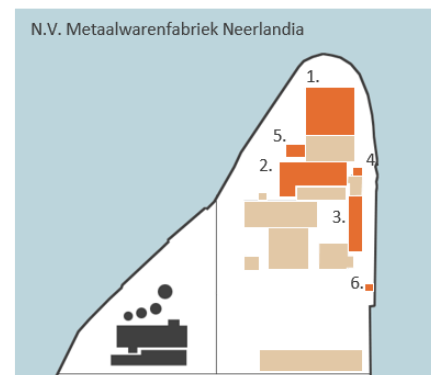
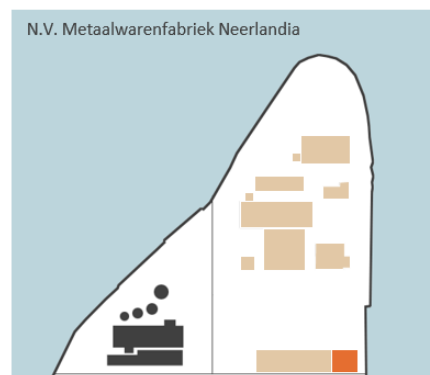
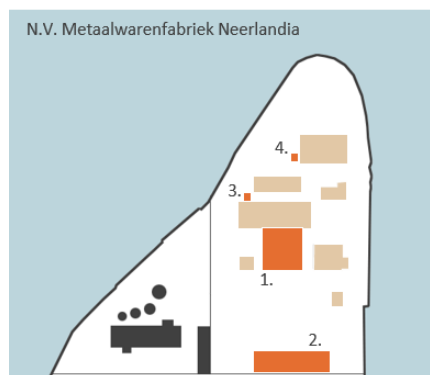
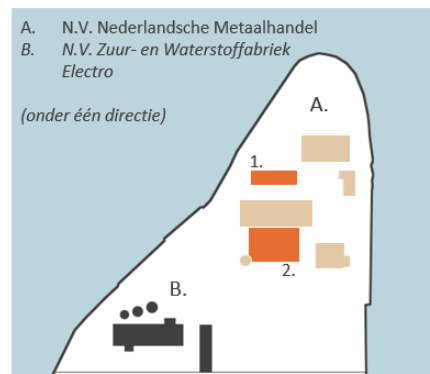
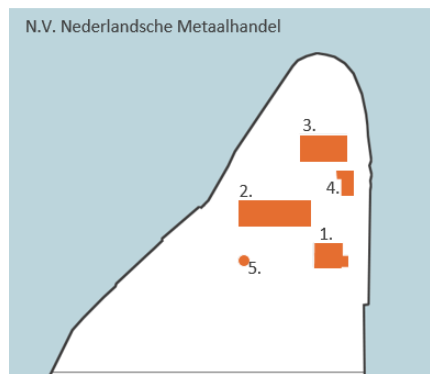
In 1904 verhuisde Langhout naar het Gooi, waar hij tot omstreeks 1920 op een wat lager pitje actief bleef als makelaar en architect. Af en toe werkte hij samen met zijn zoon ir. G.J. Langhout (1879-1962), zoals een villa aan de Van Eeghenstraat 90, of waren ze als 'dynastie' betrokken als huisarchitect van zakelijke opdrachtgevers, zoals Werkspoor op Oostenburgereiland en N(D)SM. Ook in het Cruquiusgebied heeft de familie Langhout zijn sporen nagelaten. Zo komen we de Langhout-familie tegen bij de Metaalpark-locatie (W. Langhout, 1908-1909 en G.J. Langhout, 1910), de Main Energie-locatie (voormalig Orenstein & Koppel-locatie) (G.J. Langhout, 1913-1922) en het Sigma-terrein (G.J. en A.J. Langhout, 1935-1959).

Van de hand van W. Langhout Gzn. verrezen onder andere een aantal gebouwen aan de Weteringschans, Frederiksplein en Keizersgracht en het Gooi. Twee van zijn

meest tot de verbeelding sprekende gebouwen zijn de woning aan de Leidsekade 103 (1879), dat van 1958 tot zijn dood in 2010 door Harry Mulisch bewoond werd, en het gebouw van het voormalige kledingmagazijn Kattenburg op de hoek van de Nieuwendijk en de Dam (1886), nu een filiaal van H&M.

Bronnen:

Amsterdamsegrachtenhuizen.info | Broekema, S (2015) | Hosman, H. (2014) | Koopman, F.et al.. (2015) | Leeuwen, W. van (2013) | Monumenten & Archeologie (2014) | Wikipedia.nl (b)

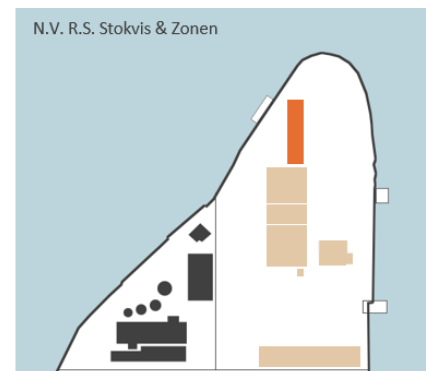
1927: G. H. Loen

1. Afdak

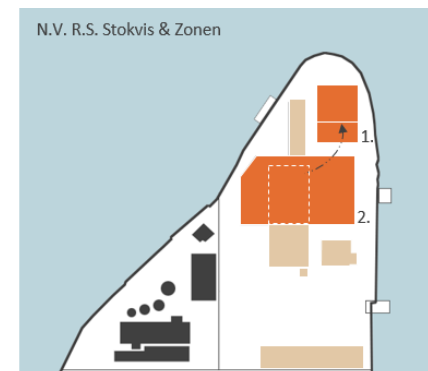
1928: Martens & Zoon

1. Loods voor ijzeropslag

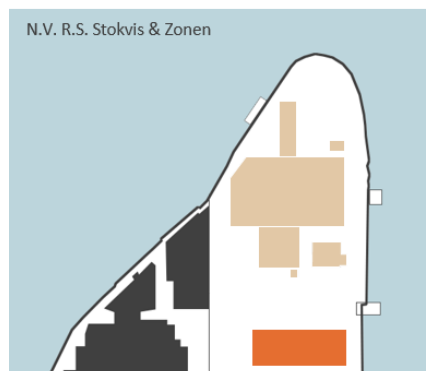
1934: C.G. Roelfsema

1. Open ijzeren loods

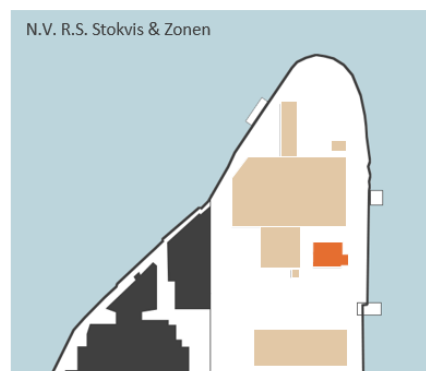
1939: ?

1. Verplaatsen houten loods
2. Ijzeren loods

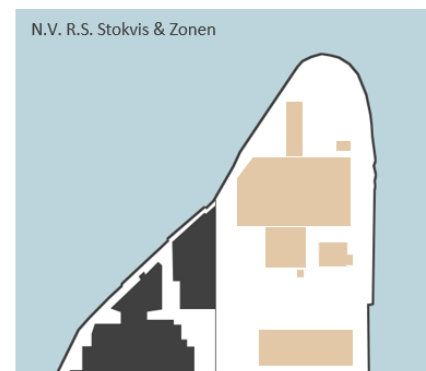
1946: N.V.F. Kloos & Zonen Werkplaatsen

1. Loods

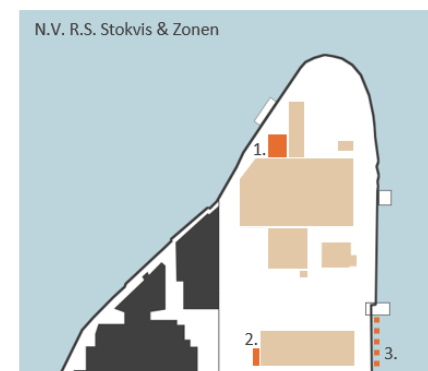
1947: G.A. vd Wilde

1. Veranderen kantoor met woningen

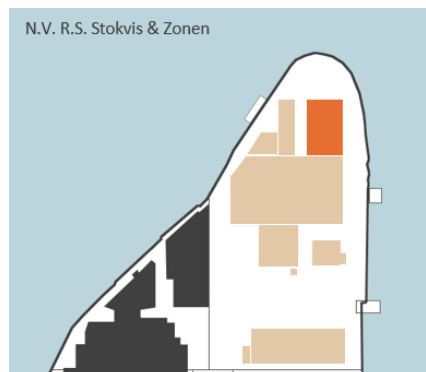
1948: Firma Gebr. Meijerink

1. Stenen terreinafscheiding met ingang

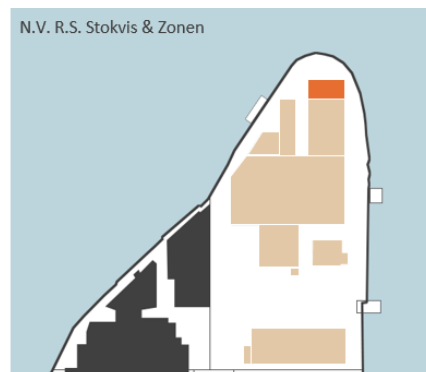
1955: S. Rutten

1. Werkplaats
2. Hoogspanningsruimte
3. Vervangen houten terreinbeschoeiing door gewapend betonnen walbeschoeiing (Aan.mij. Hillen & Roosen)

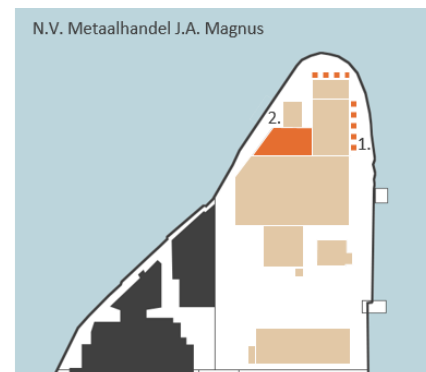
1958: H. Goethals

- Fuseehal

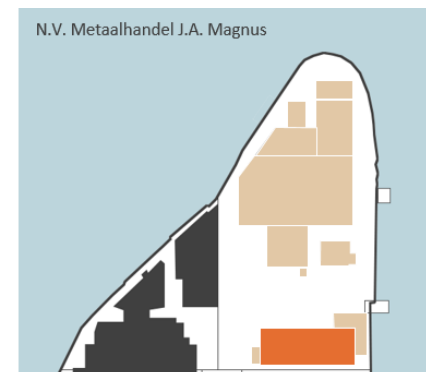
1960: J.P. Goethals

1. Magazijn en kantine

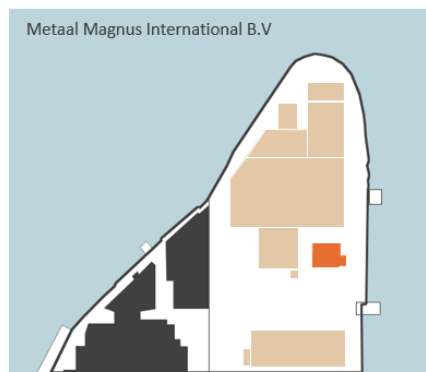
1968: Vogel, Spaargaren & Valkenberg

1. Extra ramen in Noord- en Oostgevel
2. Uitbreiding Smelterij

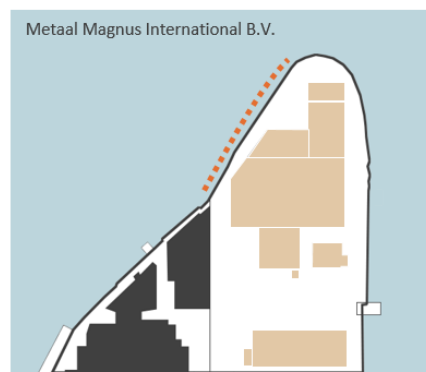
1996: Wim ter Braak & Partners

1. Renoveren loods

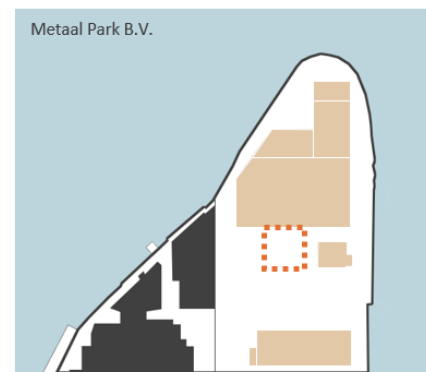
1998: P. Graeber

1. Verbouwen kantoor met woningen

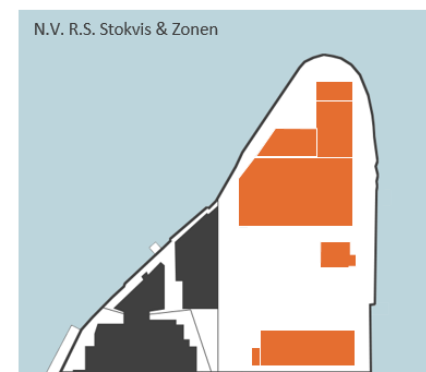
2001: De Vries Werkendam

1. Oeververdediging in stalen damwand

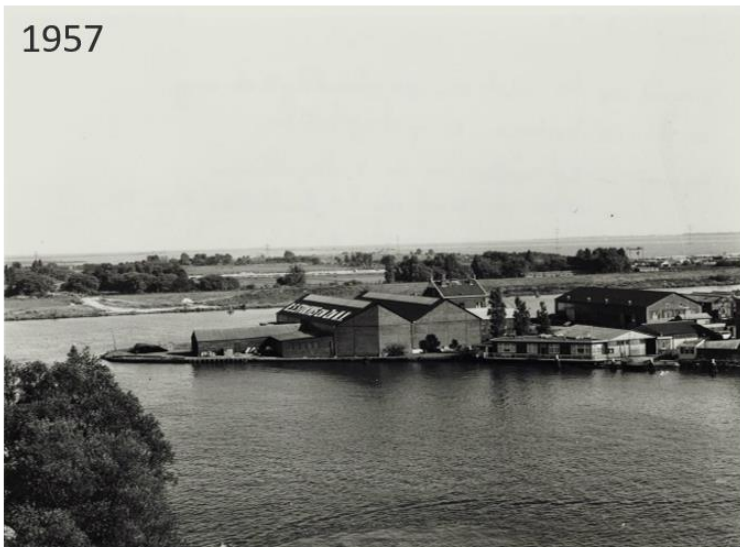
2010:

1. Slopen vervallen loods

2016: Huidige situatie

1957

1957

Onbekend

2013

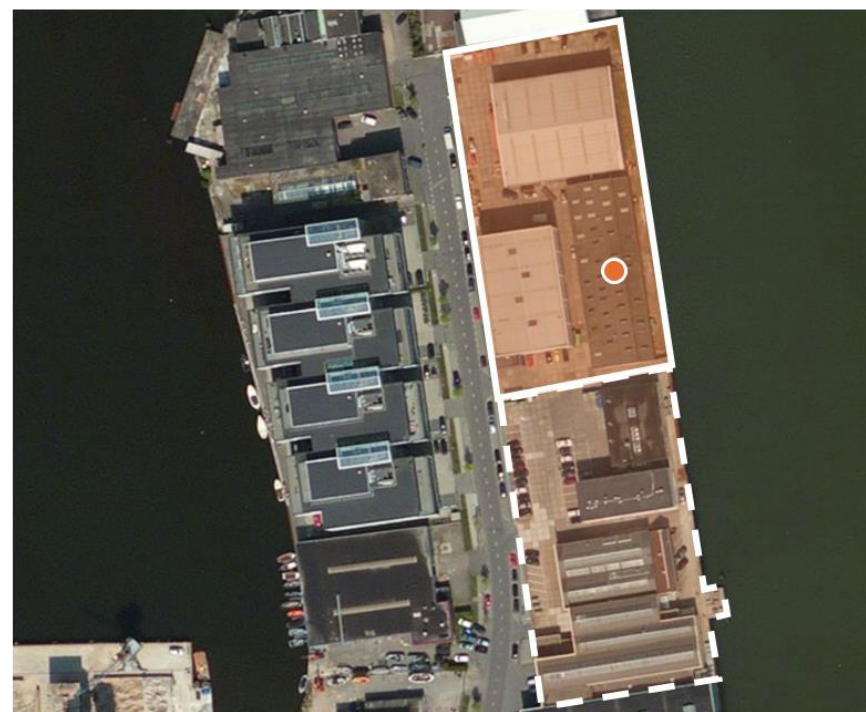
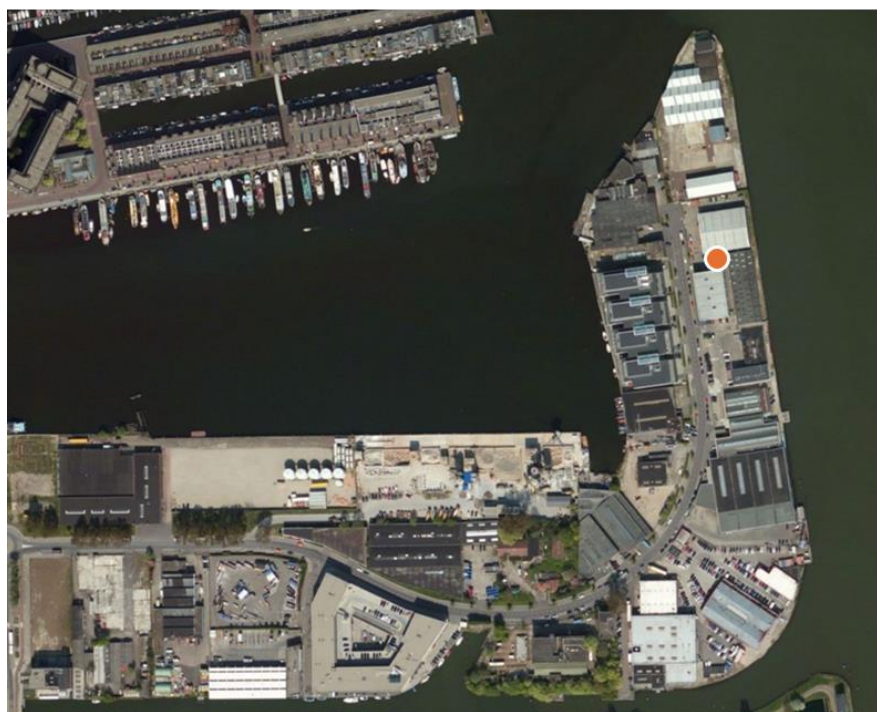
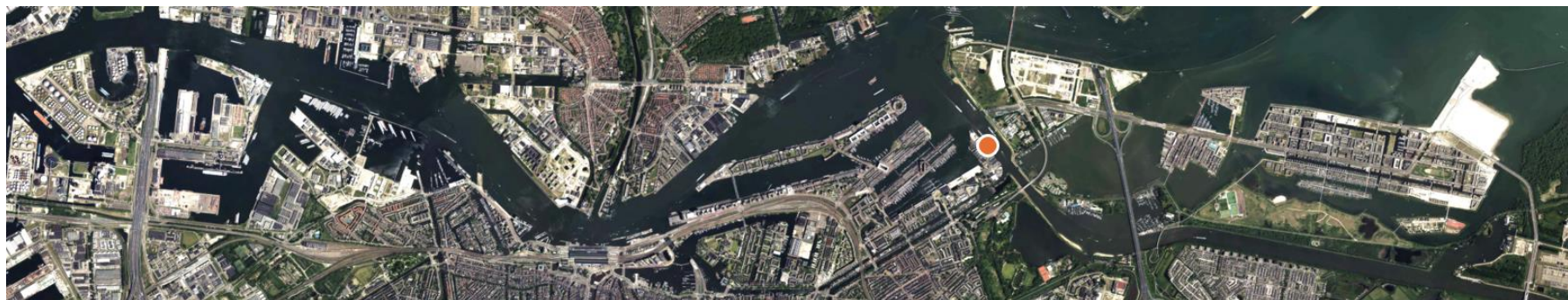

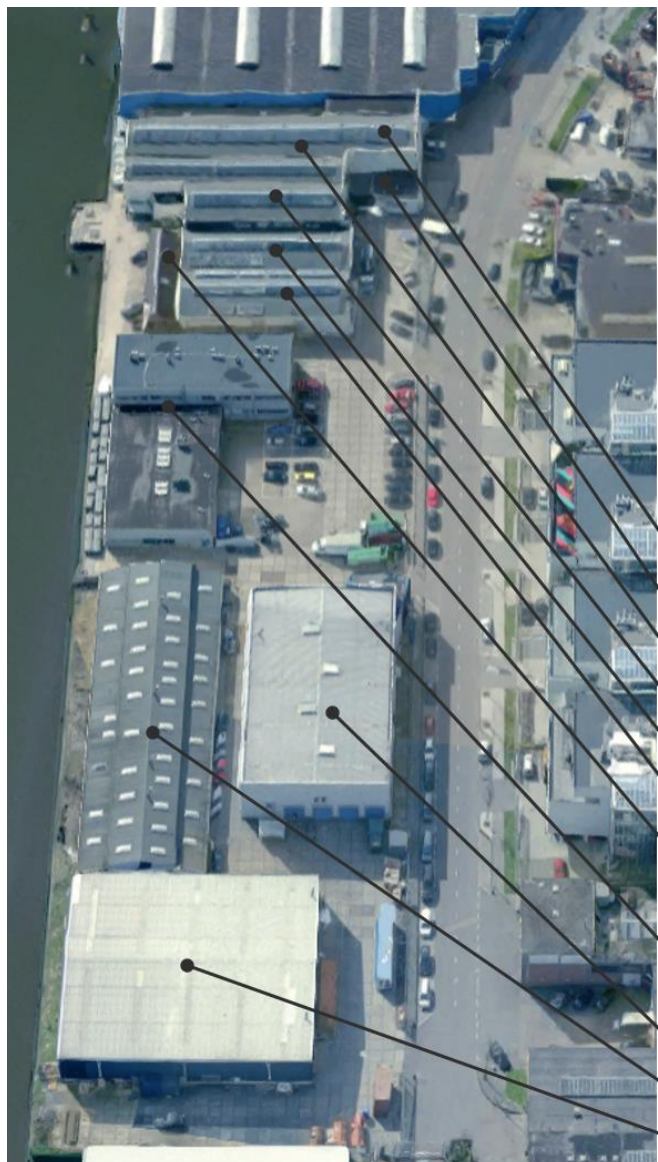
Na 1955 is er vrijwel geen nieuwe bebouwing bijgekomen. Op de foto rechtsonder uit 2013 de latere toevoegingen uit 1958 (loodsen met fuseedak) en 1960 (magazijn en kantine). Ook hebben de loodsen een moderne gevelbekleding gekregen.

Collectie N.V. De Arbeiderspers; Fotodienst (1957) | Collectie Stadsarchief Amsterdam: foto-afdrukken (1957) | AGA-Museum.nl | AGA-Museum.nl (2013)

3. HOUTSMA-LOCATIE

GEBOUW	JAAR	OPDRACHTGEVER	ARCHITECT
Spuitskabine:	1939	Orenstein & Koppel	S.J. Meegdes
Uitbreiding	1972	Orenstein & Koppel	Hartman & Eylers
Garage en privaten:	1939	Orenstein & Koppel	S.J. Meegdes
Locomotievenbergplaats:	1922	Orenstein & Koppel	S.J. Meegdes
Motorwerkplaats:	1922	Orenstein & Koppel	G.J. Langhout
Smederij:	1913	Orenstein & Koppel	G.J. Langhout
Uitbreiding Smederij:	1922	Orenstein & Koppel	G.J. Langhout
Schaftlokaal:	1948	Orenstein & Koppel	P. Polet
Uitbreiding	1954	Orenstein & Koppel	P. Polet
Kantoor en Showroom:	1970	Orenstein & Koppel	Hartman & Eylers
Uitbreiding	1976	Orenstein & Koppel	Hartman & Eylers
Aanpassing westgevel	2000	Main Energie	Capelle Associates
Aanpassing westgevel	2005	Main Energie	A & I Architecten
Magazijn Fase 2:	1992	Houtsma B.V.	Remco Ruimtebouw
Floshal:	1943	Orenstein & Koppel	S.J. Meegdes
Magazijn Fase 1:	1992	Houtsma B.V.	Remco Ruimtebouw

KOP VAN CRUQUIUS – BOUWHISTORISCHE VERKENNING
'METAALPARK' EN 'HOUTSMA'

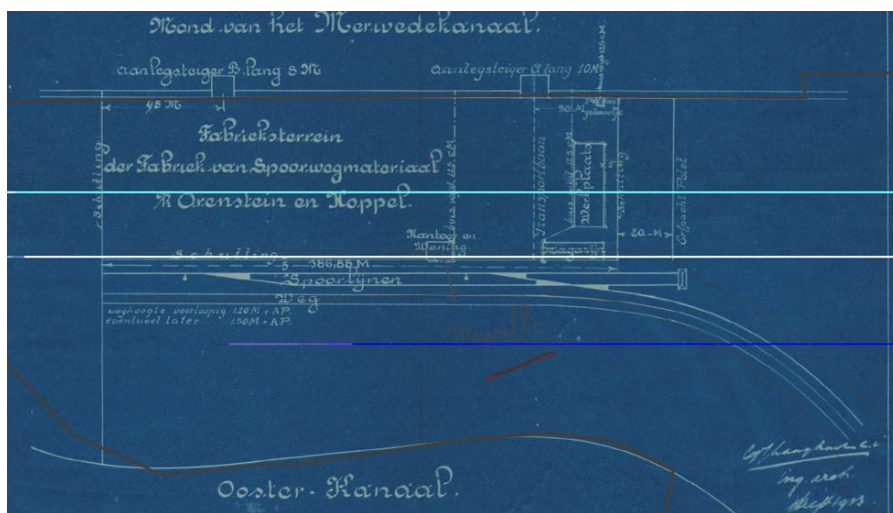
Datering huidige bebouwing Houtsma-locatie. Bron: Bouwarchief Amsterdam Stadsdeel Oost. Bron afbeelding: Google Maps

De gebouwen op het terrein van O&K zijn (nog) allen van de hand van G.J. Langhout. G.J. Langhout ontwierp ook de fabrieksgebouwen van Vettewinkel en Zonen (Sigma-locatie) en een houten loods voor Chemische Industrie Amsterdam-Holland op de Metaalpark-locatie, waar zijn vader W.Langhout Gzn. de eerste gebouwen ontworpen heeft.

Collectie Stadsarchief Amsterdam: foto-afdrukken. 14 oktober 1931. beeldbank.amsterdam.nl - A04139000556

3.1 Historische Ontwikkeling Houtsma in Vogelvlucht

Situatietekening. G.J. Langhout, 1913

Benno Orenstein en Arthur Koppel richtten in 1876 de Orenstein & Koppel OHG op in Berlijn. Hun onderneming bouwde sporen, wissels en allerlei lorries en wagens. Daarnaast leveren ze door anderen gefabriceerde smalspoorlocomotieven. In 1907 werd de Nederlandse dochter N.V. Fabrieken van Spoorwagemateriaal v/h Orenstein & Koppel opgericht in Amsterdam en in 1913 strijken ze neer op "een perceel, vermoedelijk te nummeren met Cruquiusweg 142". Oorspronkelijk besloeg het Orenstein & Koppel-perceel bijna de gehele oostkant na de bocht tot aan het perceel van Metaalpark. Ergens rond 1990 werd het perceel in tweeën gesplitst en vestigde Houtsma B.V. zich in het noordelijke gedeelte. Het zuidelijke gedeelte bleef tot 2002 in gebruik door Orenstein & Koppel (O&K). Daarna vestigde zich daar onder andere Main Energie en Milieu Service Nederland.

In eerste instantie wordt vergunning aangevraagd voor het bouwen van een kantoor met bovenwoning, een werkplaats, een magazijn en een privaatgebouwtje. Architect van deze gebouwen was G.J. Langhout, die ook verantwoordelijk was voor

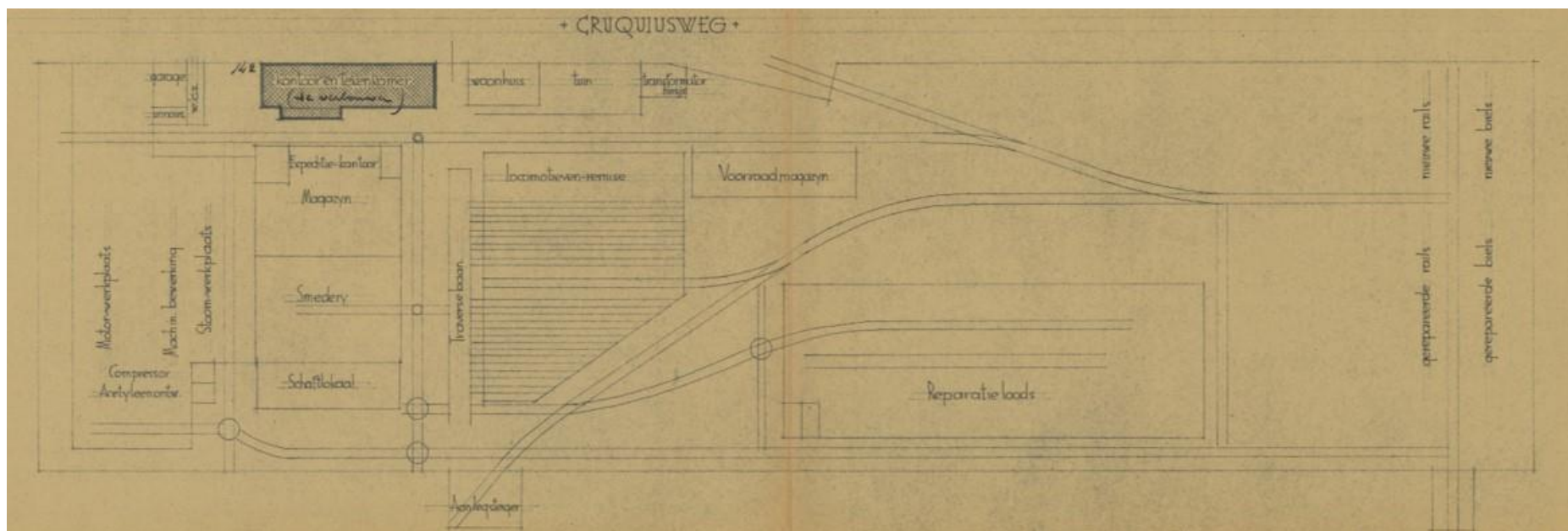
het ontwerp van de fabrieken van Vettewinkel en Zonen en korte tijd betrokken was bij de N.V. Chemische Industrie Amsterdam-Holland op de Metaalpark-locatie (zie H2). Later wordt de aanvraag voor het kantoor met bovenwoning ingetrokken. Het kantoor wordt in 1922 nog gebouwd naar ontwerp van G.J. Langhout. De woning wordt pas in 1937 gebouwd door J. Dunnebier en komt niet bovenop het kantoor, maar even verderop op het terrein. Het daadwerkelijke kantoor bleef tot 1954 op andere locaties gevestigd dan het opslagterrein met werkplaatsen aan de Cruquiusweg (Industriespoor.nl).

Vanaf de oprichting in Amsterdam hield O&K zich voornamelijk bezig met het repareren van materieel en het fabriceren van kleine onderdelen. In 1939 besloot men echter S.J. Meegdes opdracht te geven tot de bouw van een fabriek, die min of meer een uitbreiding was van de eerste werkplaatsen door G.J. Langhout. Met de opening van de fabriek in 1940 kon men nu ook grote locomotieven, lorries, kipwagens, spoorwegwissels etcetera bouwen (Algemeen Handelsblad 17-11-1940).

Briefpapier van de N.V. M.B.A. Fabrieken van Spoorwagemateriaal tijdens WO II. Bron: Industriespoor.nl

Vanaf 1907 tot aan zijn dood in 1954 was de Joodse Julius Wertheimer directeur van O&K in Nederland. In de Tweede Wereldoorlog werd het beheer echter overgenomen door een Duitse "Verwalter" en werd de naam van Orenstein & Koppel (beiden Joods) voor de duur van de oorlog net als in Duitsland veranderd in

Situatietekening waarop aangegeven het toenmalig gebruik van de gebouwen. P. Polet, 1948

N.V. M.B.A.² Fabrieken van Spoorwegmateriaal. In deze periode werd de Floschal gebouwd, die op de spelregelkaart staat aangemerkt als 'karakteristiek' (zie 3.2).

Het kantoorgebouw uit 1922 werd verschillende keren vergroot (1939), verbouwd (1948) en uitgebreid met extra verdiepingen (1939 en 1953), totdat het in 2002, bij de afloop van het erfpachtcontract, werd gesloopt.

In de periode tussen 1969 en 1983 beleefde O&K N.V. een periode van grote bloei (Industriespoor.nl). De grootste nieuwe toevoeging aan het ensemble in deze periode was het kantoorgebouw met showroom, ontworpen door Architectenbureau Hartman & Eylers. Een enkellaags gebouw met grindbeton gevelplaten en met een hoge vrije verdiepingshoogte in het kantoor (3,35m), en ter

plaats van de showroom 4,85m. Zes jaar later werd het kantoorgedeelte opgetopt met een verdieping, waardoor het qua hoogte nu boven de showroom uitsteekt. Daarna volgen in opdracht van Main Energie een aantal aanpassingen aan de gevel, zoals een overhead deur (2000) die vervolgens vervangen wordt door glazen puien (2005).

Het O&K-perceel is ergens tussen 1976 en 1990 gesplitst in twee locaties. Het zuidelijke gedeelte bevat nog grotendeels de vooroorlogse fabrieksbebouwing, alhoewel ze in de loop van de tijd zijn voorzien van moderne gevelbekleding. Architectonisch is daar dus nog weinig van te zien, hoewel BMA er nog wel een hoge ensemble-waarde aan toekent (BMA, 2012). De gebouwen huisvesten nu diverse

² M.B.A.: Maschinenbau und Bahnbedarf

bedrijven. Het noordelijke gedeelte, oftewel het Houtsma-perceel bevat alleen nog de Floschal als oud fabrieksgebouw. Dit gedeelte van het terrein is dan ook voornamelijk in gebruik geweest als opslagterrein. Rond 1990 liet Houtsma B.V., een interieurontwerp-bedrijf, twee typische bedrijfsgebouwen neerzetten, zonder enige architectonische waarde.

3.2 Floschal

De Floschal is een fabriekshal met zijbeuken en opgebouwd uit stalen spanten en gevels van molersteen. Molersteen is een poreuze baksteen of isolatiesteen dat uitsluitend wordt gebruikt voor niet-dragende scheidingswanden. In de hal bevinden zich een kantoortje, magazijn en werkplaats die door gaas zijn afgesloten. De Floschal werd in 1943 gebouwd in opdracht van de N.V. M.B.A. Fabrieken van Spoorwegmateriaal naar ontwerp van S.J. Meegdes. Meegdes tekende ook aan de transformatie van de werkplaats tot fabriek in 1939.

In november 1943 wordt vergunning aangevraagd voor “het oprichten van een loods op een terrein behorende bij (Cruquiusweg 142) en het tijdelijk hebben daarvan”. Ook boven aan de bouwtekening van de hal staat genoteerd “Uitneembare loods van elders te plaatsen op de terreinen van M.B.A. Fabrieken van Spoorwegmateriaal N.V. a.d Cruquiusweg te A’dam als tijdelijk fabrieksgebouw”. Hoewel dit er op duidt dat men van plan was de loods slechts tijdelijk te gebruiken, of elders op het terrein te plaatsen staat de loods er bijna 75 jaar later nog steeds en werd het in het recente verleden nog gebruikt door diverse Amsterdamse kunstinstellingen voor voorstellingen en workshops. Wat opvalt is dat de kosten werden geraamd op Fl 105.000,-. Een enorm bedrag dat een veelvoud was van de tot dan toe gerealiseerde gebouwen. En dat voor een tijdelijke loods.

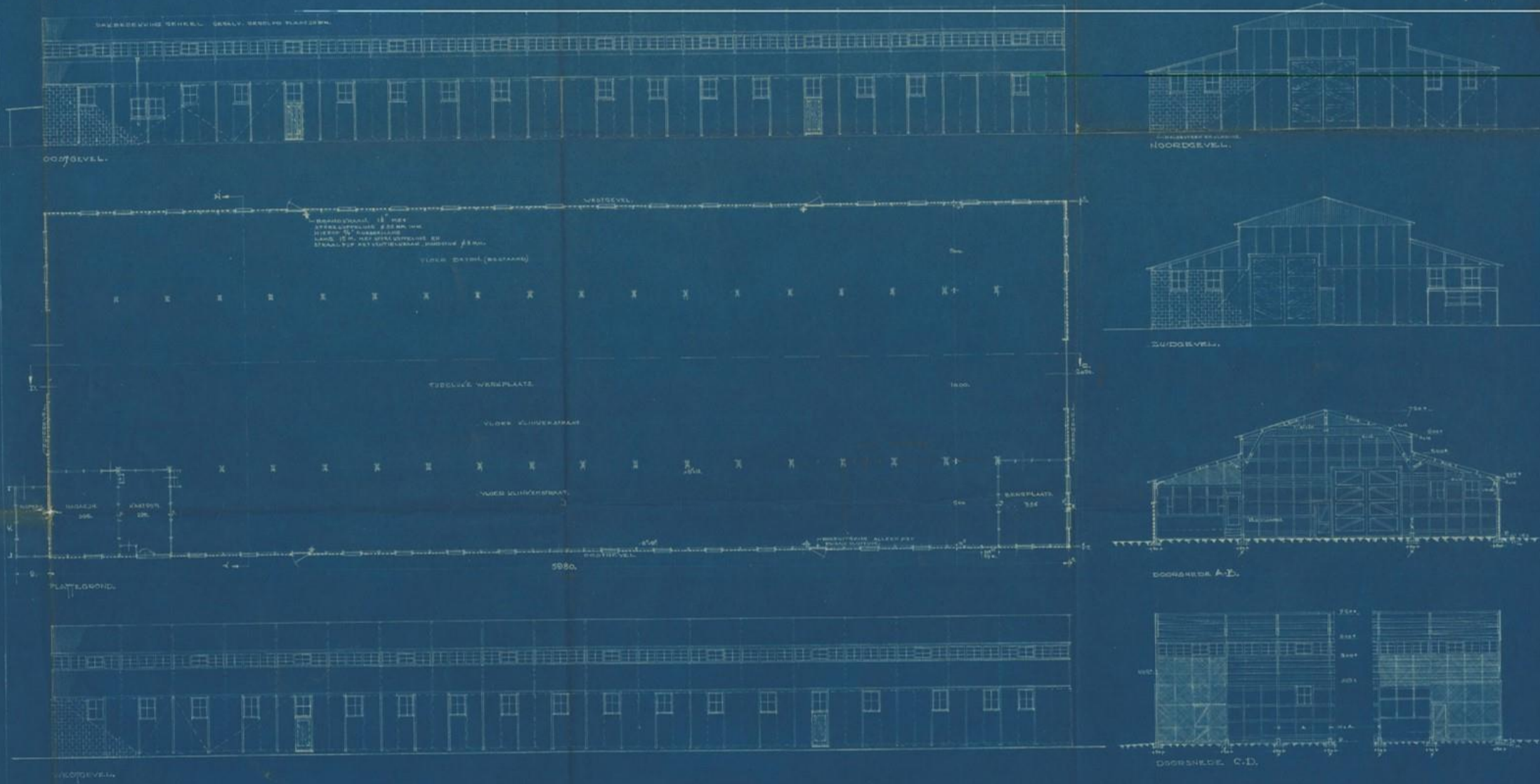
Waar de loods vandaan kwam en hoe hij aan de naam ‘Floschal’ is gekomen is helaas niet uit dit onderzoek naar voren gekomen.

Overigens was het in die tijd niet vreemd om loodsen te verplaatsen. Zelf had O&K de locomotievenremise uit 1939 gesloopt en opnieuw opgebouwd tegen de noordgevel van de Floschal. Elders gebeurde het ook. Zo kocht Maup Caransa bijvoorbeeld in 1957 een loods van Korff’s Cacao en Chocoladefabriek en verplaatste die naar zijn terrein aan de Cruquiusweg, naast de plek waar nu de Remepa-loods staat (Van den Ban, 2016). Ook werden een aantal loodsen van Werkspoor op Oostenburg, ontworpen door de in het Cruquiusgebied actieve G.J. Langhout, verplaatst naar het N(D)SM-terrein in Amsterdam Noord (Koopman et al., 2015).

3.3 S. J. Meegdes (1901 - ?)

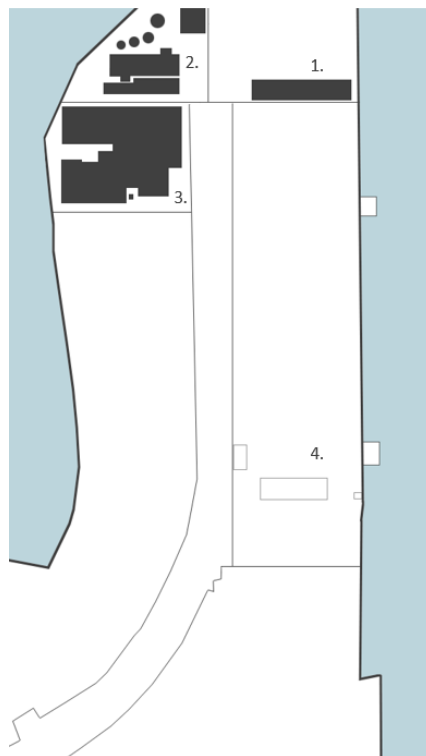
Sebastianus Jacobus Meegdes, geboren te Haarlemmermeer in 1901, werkte bij verschillende architectenbureaus en twee-en-een half jaar bij de Artillerie Inrichting op het Hembrugterrein voordat hij zich in 1933 vestigde als zelfstandig architect. Aanvankelijk ontwierp hij landhuizen, maar hij werkte ook aan fabriekscomplexen in de omgeving Amsterdam, Zwanenburg, Badhoevedorp en Halfweg. Het schijnt dat hij goed vertegenwoordigd was in de plaatselijke (vak)pers. Naast zijn functie als architect was hij een beëdigd makelaar

UITNEEMBARE LOODS VAN ELDERS, TE PLAATSEN OP DE TERREINEN VAN M. B. A. FABRIEKEN VAN SPOORWEGMATERIAAL N. V. A. D. CRUQUIJOWEG TE A' OAM, ALS TIJDELIJK FABRIEKSGEBOUW. SCHAAL 1:100.

Bouwtekening voor een uitneembare loods van elders te plaatsen (...) als tijdelijk fabrieksgebouw (Flushal). S.J. Meegdes, 1943

N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h
Orenstein & Koppel

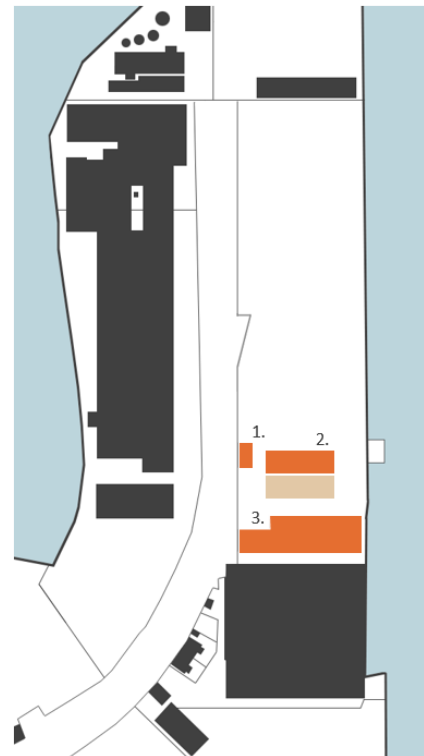
1913: G.J. Langhout

1. N.V. Nederlandsche Metaalhandel
2. N.V. Zuur- en Waterstoffabriek Electro
3. N.V. Eerste Nederlandsche Fabrik van Asbestplaten Martinit
4. N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel

1. Werkplaats
2. Magazijn
3. Privaatgebouwtje

* Het bouwen van een kantoor met bovenwoning is komen te vervallen

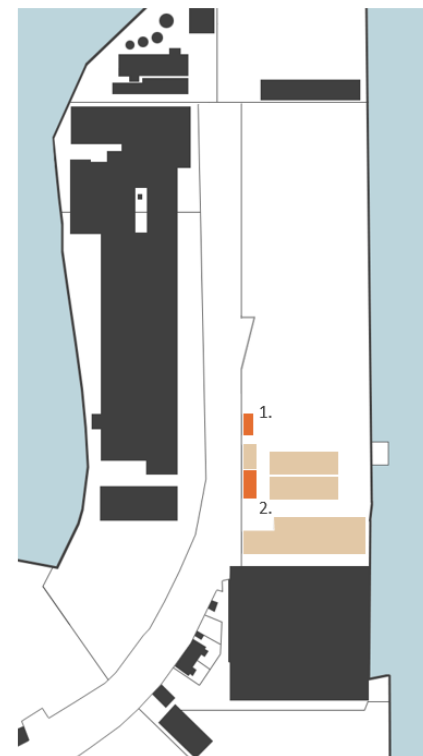
N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h
Orenstein & Koppel

1922: G.J. Langhout

1. Kantoor
2. Uitbreiden werkplaats
3. Locomotievenbergplaats en magazijn

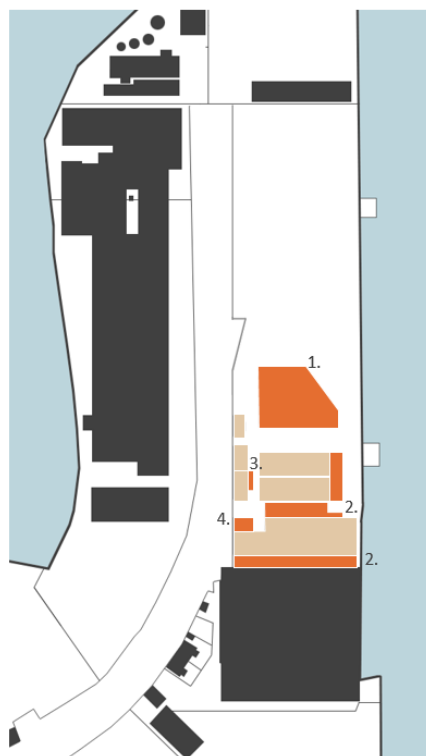
N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h
Orenstein & Koppel

1937: J. Dunnebier

1. Woning voor één gezin
2. Fietsenstalling

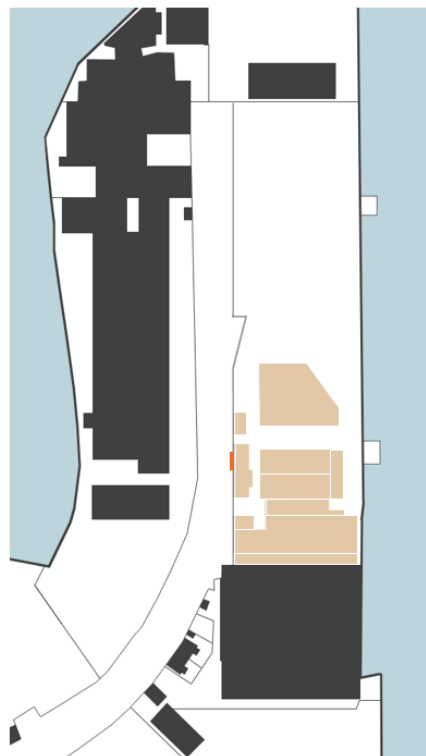
N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel

1939: 1. W.M.T. Thyssen en Co.
2-4: S.J. Meegdes

1. Loods voor rollend materiaal
2. Veranderen en uitbreiden fabrieksgebouwen
3. Veranderen van gebouwen tot kantoor, tekenkamer, waslokaal en schaftlokaal
4. Bergplaats en toiletten

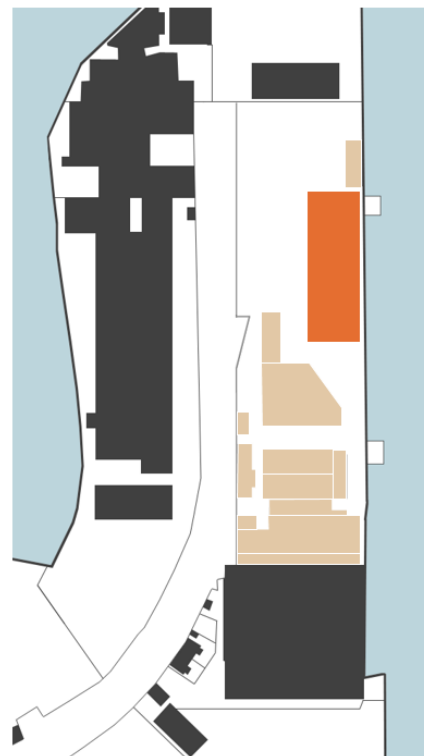
N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel

1941: S.J. Meegdes

1. Tijdelijk hebben van een gemetselde stoep

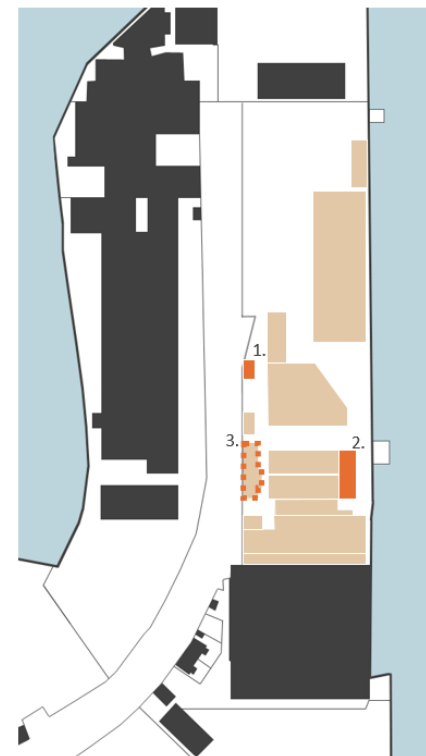
N.V. M.B.A. Fabrieken van Spoorweg-materiaal

1943: S.J. Meegdes

1. Loods (Floschal)

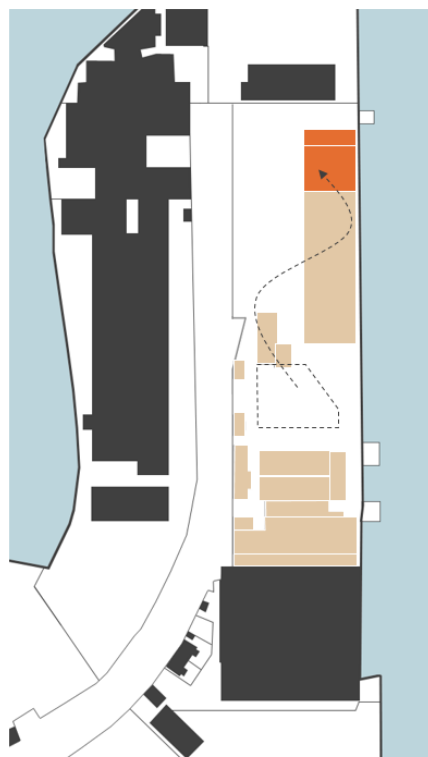
N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel

1948: P. Polet

1. Transformatorhuisje
2. Uitbreiding met bestemming schaftlokaal
3. Renovatie 1^e verdieping; kantoren, tekenkamer, bergruimte

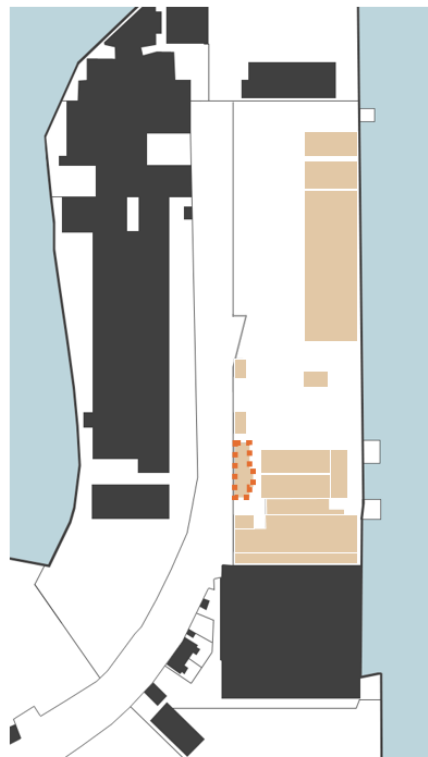
N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h
Orenstein & Koppel

1951: F.J.F. Lavaleye

1. Slopen en gedeeltelijk herbouwen vd remise

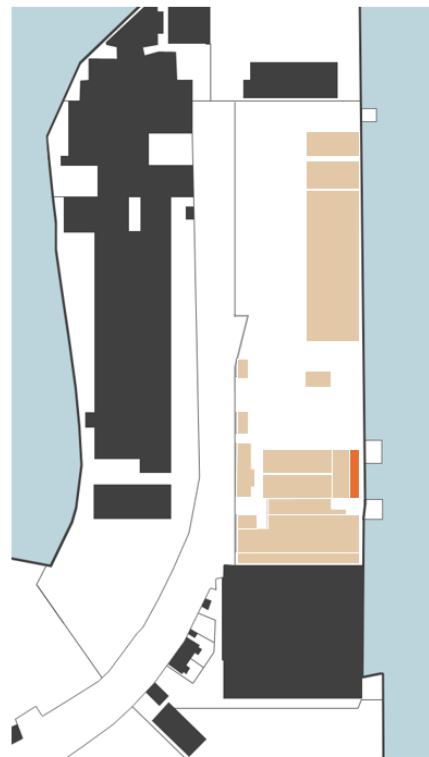
N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h
Orenstein & Koppel

1953: P. Polet

1. Veranderen en uitbreiden met één verdieping van kantoorgebouw

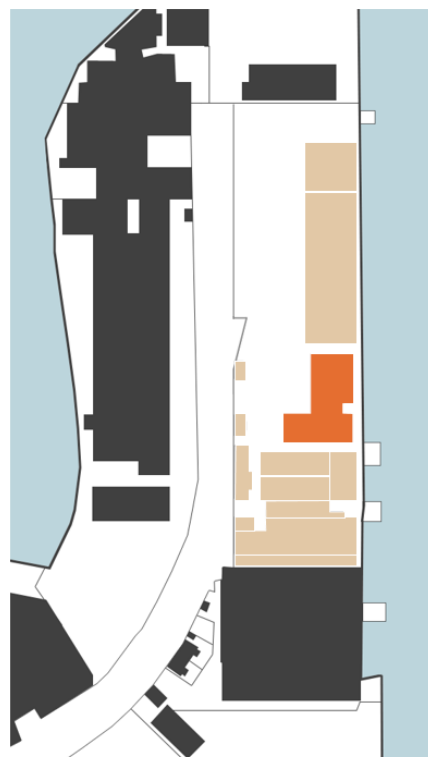
N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h
Orenstein & Koppel

1954: P. Polet

1. Uitbreiden schaft- en waslokaal

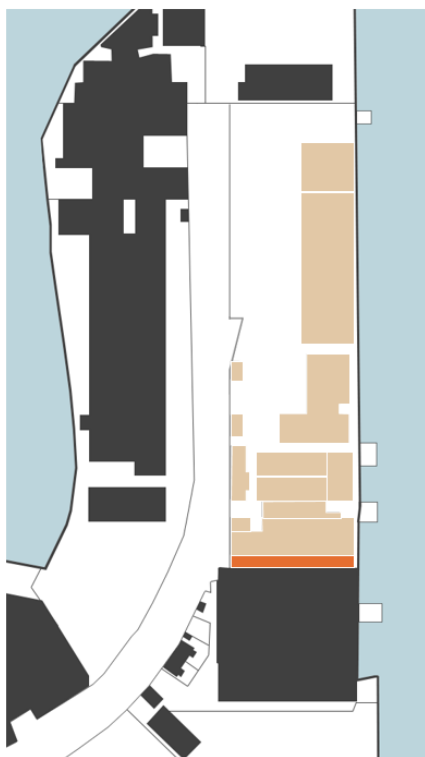
N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h
Orenstein & Koppel

1970: Hartman & Eylers

1. Kantoor en showroom

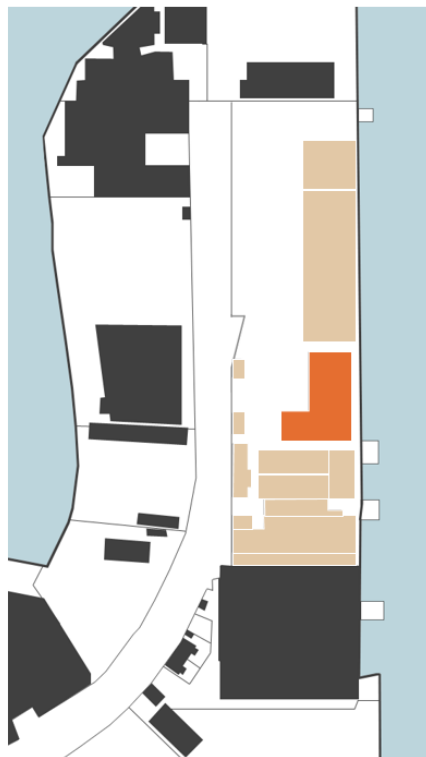
Orenstein & Koppel N.V.

1972: Hartman & Eylers

1. Veranderen en vergroten spuitkabine

Orenstein & Koppel N.V.

1976: Hartman & Eylers

1. Veranderen en vergroten kantoor en showroom + extra verdieping

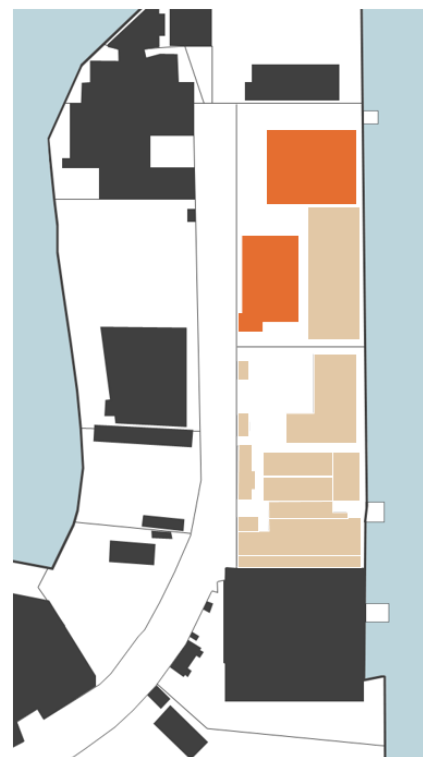
Orenstein & Koppel N.V. en Houtsma B.V.

1990 (?)

1. Splitsing van het perceel in twee percelen.

Houtsma B.V.

1992: Remco Ruimtebouw

1. Twee loodsen

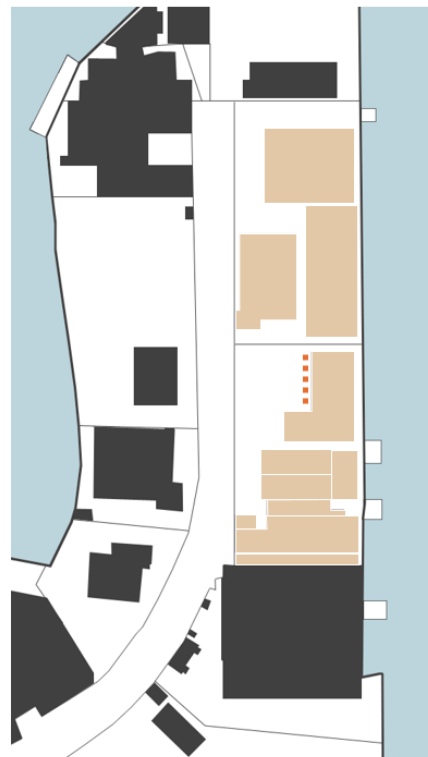
Orenstein & Koppel B.V.

1994:

1. Slopen kantoorgebouw

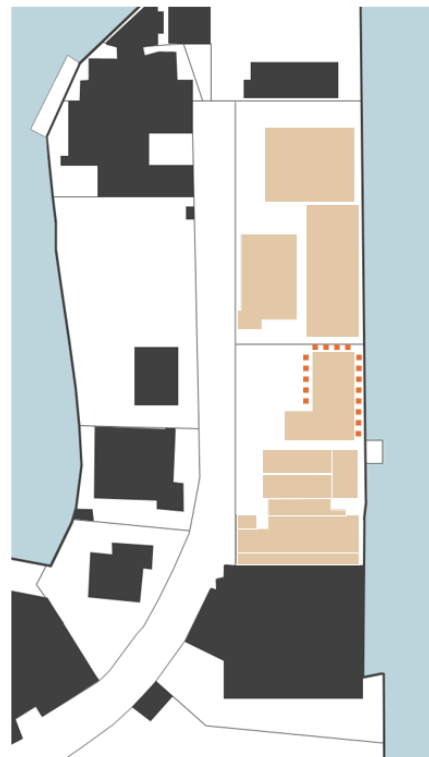
Main Energie

2000: Capelle Associates

1. Transportdeur in westgevel

Main Energie

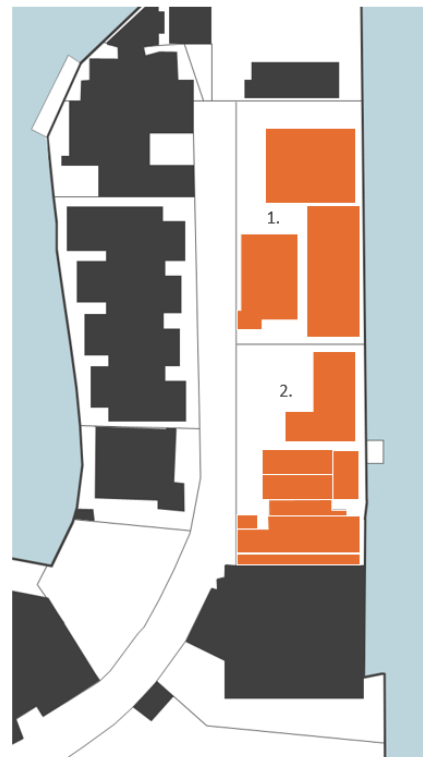

2005: A & I Architecten

1. Veranderen noord-, oost- en westgevel

* *Transportdeur wordt vervangen door glazen pui*

1. AMVEST
2. VORM

2016: Huidige situatie

BRONVERMELDING^{3,4}

AGA-Museum.nl (a) N.V. Electro Zuur- en Waterstoffabriek 50 jaar. Beschikbaar via: <http://www.aga-museum.nl/page/n-v-electro-zuur-en-waterstoffabriek-50-jaar> [23-12-2016]

AGA-Museum.nl (b) Electro Chemische Industrie Amsterdam-Holland. Beschikbaar via: <http://www.aga-museum.nl/page/electro-chemische-industrie-amsterdam-holland> [23-12-2016]

Algemeen Handelsblad (1911) Chemische Industrie “Amsterdam-Holland”. In: *Algemeen Handelsblad* 20-6-1911. Beschikbaar via: <http://www.aga-museum.nl/page/electro-chemische-industrie-amsterdam-holland> [23-12-2016]

Algemeen Handelsblad (1914) Belangrijke Vrijwillige Verkoop van de Kapitale Fabrieksgebouwen met Kantoorgebouw, Directeurswoning en bijgebouwen der Chemische Fabrik. In: *Algemeen Handelsblad* 3-3-1914. Beschikbaar via <http://www.aga-museum.nl/page/electro-chemische-industrie-amsterdam-holland> [23-12-2016]

Algemeen Handelsblad (1917) N.V. Chemische Industrie Amsterdam-Holland in Liq. In: *Algemeen Handelsblad* 01-05-1917. Beschikbaar via <http://www.aga-museum.nl/page/electro-chemische-industrie-amsterdam-holland> [23-12-2016]

Algemeen Handelsblad (1940) Moderne Machinefabriek opent haar Bedrijf. In: *Algemeen Handelsblad* 17-11-1940 Beschikbaar via: <http://www.industriespoor.nl/O&KNV.htm> [23-12-2016]

Amsterdamsegrachtenhuizen.info Bouwdata van de gebouwen op de Dam.

Beschikbaar via:

<http://www.amsterdamsegrachtenhuizen.info/gracht/dm/dm010b/> [22-12-2016]

Archieven.nl 355 R.S. Stokvis & Zonen. Stadsarchief Rotterdam. Beschikbaar via: <http://www.archieven.nl/nl/zoeken?mivast=0&mizig=210&miadt=184&miaet=1&micode=355&minr=1563157&miview=inv2> [23-12-2016]

Ban, J. van den (2016) Bouwhistorisch Onderzoek WIOD-locatie

Broekema, S. (2016) Ouderlijk huis van Amsterdamse Joffer. Stichting Historische Interieurs in Amsterdam. Beschikbaar via: <http://www.historischeinterieursamsterdam.nl/blog/ouderlijk-huis-van-amsterdamse-joffer/> [22-12-2016]

Bureau Monumenten en Archeologie (2012) Cultuurhistorische Verkenning Cruquiusweg e.o. Gemeente Amsterdam

Documentatie.org Overgangsarchitectuur. Beschikbaar via <http://www.documentatie.org/B/B----/B----o/Overgangsarchitectuur.htm> [23-12-2016]

Gemeente Amsterdam (2012) Spelregelkaart Cruquiusweg e.o. 19-01-2012,

Hosman, H. (2014) Amsterdamse Torentjes. In: *Ons Amsterdam*, nr. 7-8: Julie-Augustus 2014. Beschikbaar via: <http://www.onsamsterdam.nl/tijdschrift/jaargang-2014/52-tijdschrift/tijdschrift-jaargang-2014/2874-nummer-7-8-juli-augustus-2014?showall=&start=4> [22-12-2016]

³ Alle illustraties zijn gemaakt door de auteur

⁴ Alle afbeeldingen zijn afkomstig van Beeldbank Amsterdam, tenzij anders vermeld

Industriespoor.nl Orenstein en Koppel N.V. in Amsterdam. Beschikbaar via:
<http://www.industriespoor.nl/O&KNV.htm> [22-12-2016]

Koopman, F.W.A., Michel, H., Roos, J., Stroux, S.A., Quist, W.J. (2015) De Werkspoorhallen op Oostenburg. Verleden Heden Toekomst. TU Delft, Heritage & Architecture.

Leeuwen, W. van (2013) Een Balkon uit duizend-en-een-nacht. W. Langhout Gzn. (1850-1936) In: Binnenstad 258, mei/juni 2013. Beschikbaar via:
<http://www.amsterdamsebinnenstad.nl/binnenstad/258/langhout.html> [22-12-2016]

Monumenten & Archeologie (2014) Waardenstelling Werkspoorhallen Oostenburg, 25 juni 2014. Gemeente Amsterdam

Wikipedia.nl (a) R.S. Stokvis.
Beschikbaar via: https://nl.wikipedia.org/wiki/R.S._Stokvis [23-12-2-16]

Wikipedia.nl (b) Willem Langhout.
Beschikbaar via: https://nl.wikipedia.org/wiki/Willem_Langhout

BIJLAGE A: CHRONOLOGISCH VERLOOP ONTWIKKELING 'METAALPARK'

JAAR	INGREEP	BESTEMMING	AANVRAGER	ARCHITECT
1908	Oprichten van een aantal gebouwen	Fabrieksgebouwen, Kantoor met woningen, aanlegsteiger	N.V. Nederlandsche Metaalhandel	W. Langhout
1908	Oprichten van een gebouw	Schaftlokaal en Privaten	N.V. Nederlandsche Metaalhandel	W. Langhout
1909	Uitbreiden fabrieksgebouw		N.V. Nederlandsche Metaalhandel	W. Langhout
1909	Oprichten Houten Loods		N.V. Chemische Industrie Amsterdam-Holland	W. Langhout
1910	Oprichten van een houten loods	Bergplaats	N.V. Chemische Industrie Amsterdam-Holland	G.J. Langhout
1911	Oprichten en tot wederopzeggens toe hebben van een kantoorgebouwtje		N.V. Chemische Industrie Amsterdam-Holland	Jac. Tielrooy
1916	Uitbreiden Fabrieksgebouw en bouwen Bergplaats	Fabriek en Bergplaats	N.V. Metaalwarenfabriek Neerlandia	D. Koel
1916	Maken tochtportaal aan Werkplaats en Metaalwarenfabriek		N.V. Metaalwarenfabriek Neerlandia	D. Koel
1918	Uitbreiden bestaande loods	Bergplaats	N.V. Metaalwarenfabriek Neerlandia	D. Koel
1919	Uitbreiden bestaande werkplaats	Tijdelijke werkplaats, later Bergplaats	N.V. Metaalwarenfabriek Neerlandia	D. Koel
1919	Uitbreiden gebouw	Werkplaats	N.V. Metaalwarenfabriek Neerlandia	D. Koel

1919	Oprichten van een perceel	Schaftlokaal	N.V. Metaalwarenfabriek Neerlandia	D. Koel
1919	Uitbreiden perceel	Privaten	N.V. Metaalwarenfabriek Neerlandia	D. Koel
1919	Oprichting van een gebouwtje	Bergplaats voor carbid	N.V. Metaalwarenfabriek Neerlandia	D. Koel
1919	Uitbreiden bestaand gebouw		N.V. Metaalwarenfabriek Neerlandia	D. Koel
1920	Oprichten Transformatorhuisje		N.V. Metaalwarenfabriek Neerlandia	D. Koel
1927	Oprichten open afdak	Opslag	Nederlandsche Export- & Import Maatschappij Nedeximpo	G.H. Loen
1928	Oprichten houten loods	Opslagplaats voor ijzer	Nederlandsche Export & Import Maatschappij	Martens & Zoon
1934	Oprichten van een open ijzeren loods	Bergplaats	N.V. R.S. Stokvis en Zonen	C.G. Roelfsema
1939	Oprichten van een gebouw	Bergplaats	N.V. Maatschappij R.S. Stokvis en Zonen	?
1939	Verplaatsen en veranderen van een loods	Bergplaats	N.V. Maatschappij R.S. Stokvis en Zonen	?
1946	Oprichten van een loods	Bergplaats	N.V. Handel Mij R.S. Stokvis & Zonen	N.V. F. Kloos & Zonen's Werkplaatsen
1947	Veranderen en splitsen perceel 152-154	Kantoor, waslokaal, schaftlokaal, garderobe en twee afzonderlijke bovenwoningen, elk voor één gezin	N.V. Handelsmaatschappij R.S. Stokvis & Zonen	G.A. vd Wilde
1948	Veranderen van de erfafscheiding aan wegzijde	Stenen terreinafscheiding met ingang	N.V. Handelsmaatschappij R.S. Stokvis & Zonen	Firma Gebr. Meijerink

1955	Oprichten van een gebouwtje	Hoogspanningsruimte en werkplaats	N.V. R.S. Stokvis en Zonen	S. Rutten
1955	Vervangen houten beschoeiing door gewapend beton		N.V. R.S. Stokvis en Zonen	N.V. Aannemingsmaatschappij v/h Hillen en Roosen
1958	Oprichten van een gebouw	Magazijn	N.V. R.S. Stokvis en Zonen	
1960	Oprichten van een gebouw	Magazijn en Kantine	N.V. R.S. Stokvis en Zonen	J.P. Goethals
1968	Veranderen noord- en oostgevel		N.V. Metaalhandel J.A. Magnus	Architecten- en Ingenieursbureau Vogel, Spaargaren en Valkenberg
1968	Veranderen en uitbreiden gebouw	Werkplaats (smelterij)	N.V. J.A. Magnus	Architecten- en Ingenieursbureau Vogel, Spaargaren en Valkenberg
1996	Vernieuwen gebouw	Opslagruimte	Metaal Magnus International B.V.	Wim ter Braak BNA & Partners architecten
1998	Veranderen gebouw	Verbouwing Kantoor-Bedrijfswoning	Metaal Magnus International B.V.	P. Graeber architectenburo BNA
2001	Oprichten oeververdediging in stalen damwand		Metaal Magnus International B.V.	Aannemingsbedrijf De Vries Werkendam BV
2010	Slopen bouwvallige schuur		Metaal Park B.V.	Arie Hollenberg Sloop en Milieuwerken BV

BIJLAGE B: CHRONOLOGISCH VERLOOP ONTWIKKELING 'HOUTSMA'

JAAR	INGREEP	BESTEMMING	AANVRAGER	ARCHITECT
1913	Oprichten van een perceel	Kantoor met bovenwoning, Werkplaats, Magazijn en privaatgebouwtje	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	G.J. Langhout
1922	Uitbreiden van een werkplaats	Werkplaats	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	G.J. Langhout
1922	Oprichten van een aantal gebouwen	Werkplaats met Magazijn en autogarage en een Kantoorgebouw	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	G.J. Langhout
1937	Oprichten van een houten gebouwtje	Rijwielplaats en werkplaats	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	J. Dunnebier
1937	Oprichten van een gebouw	Woning voor één gezin	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	J. Dunnebier
1939	Oprichten van een loods	Opslag voor rollend materiaal	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	W.M.T. Thyssen en Co.
1939	Veranderen en uitbreiden fabrieksgebouwen	Fabriek	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	S.J. Meegdes
1939	Veranderen en uitbreiden van een gebouw	Kantoren, tekenkamer, waslokaal met doucheruimten en schaftlokaal	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	S.J. Meegdes
1939	Oprichten van een gebouw	Bergplaats en toiletten	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	S.J. Meegdes

1941	Maken van een gemetselde stoep		N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	S.J. Meegdes
1943	Oprichten van een loods	Fabrieksgebouw	N.V. M.B.A. Fabrieken van Spoorwegmateriaal	S.J. Meegdes
1948	Uitbreiden van een gebouw	Schaftlokaal	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	P. Polet
1948	Oprichten van een gebouw	Transformatorruimte	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	P. Polet
1948	Veranderen vd eerste verdieping	Kantoren, tekenkamer en bergruimte	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	P. Polet
1950	Maken aanlegsteiger met kraanbaan	Los- en laadinrichting voor smalspoor	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	F.J.F. Lavaleye
1951	Slopen en gedeeltelijk wederom herbouwen van een gebouw	Bergplaats	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	F.J.F. Lavaleye
1953	Veranderen en uitbreiden van een gebouw	Kantoorgebouw	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	P. Polet
1954	Veranderen en uitbreiden van een gedeelte van een gebouw	Schaft- en waslokaal	N.V. Fabrieken van Spoorwegmateriaal v/h Orenstein & Koppel	P. Polet
1970	Oprichten van een gebouw	Kantoor en showroom	Orenstein & Koppel N.V.	N.V. Architectenbureau Hartman en Eylers
1970	Lichtreclame		Orenstein & Koppel N.V.	

1972	Veranderen en vergroten van het gebouw	Spuitskabine en magazijn	Orenstein & Koppel N.V.	N.V. Architektenbureau Hartman en Eylers
1976	Veranderen en vergroten van het gebouw	Kantoorgebouw	Orenstein & Koppel N.V.	N.V. Architektenbureau Hartman en Eylers
1989	Oprichten van een gebouw	Magazijnruimte	Houtsma B.V.	Remco Ruimtebouw
1994	Slopen van een gebouw		Orenstein & Koppel N.V.	
2000	Veranderen Westgevel		M. Veldhuisen en J. Voorsluijs (Main Energie?)	Capelle Associates
2000	Belettering van gevels		F. van Buuren & Co	
2005	Veranderen gevels		Main Energie (J. Voorsluis)	A & I architecten I.H. Liem